

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»**

Навчально-науковий Видавничо-поліграфічний інститут

Кафедра графіки

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри графіки

_____ Оляніна С.В.

(підпис) (ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Дипломна робота

на здобуття ступеня бакалавра

зі спеціальності (спеціалізації) 023 «Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація»

на тему: *Художньо-технічне оформлення та поліграфічне виконання книги
«Мандрівний замок Хаула» Діани Вінн Джонс*

Виконала: студентка 4 курсу, групи СГ-91

Петрук Валентина Вікторівна

Керівник: *старший викладач кафедри графіки,*

кандидат мистецтвознавства

Овчаренко Олексій Ілліч

Рецензент

Засвідчую, що у цій дипломній роботі

немає запозичень з праць інших

авторів без відповідних посилань.

Студентка

Київ – 2023

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Інститут/факультет: *Навчально-науковий Видавничо-поліграфічний інститут*

Кафедра *графіки*

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність (спеціалізація) 023 «*Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація*»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри графіки

_____ Оляніна С.В.

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студенту

Петрук Валентині Вікторівні

1. Тема роботи: *Художньо-технічне оформлення та поліграфічне виконання книги «Мандрівний замок Хаула» Діани Вінн Джонс*

Керівник роботи *Овчаренко Олексій Ілліч, старший викладач, кандидат мистецтвознавства,*

затверджені наказом по університету від «__» _____ 2023 р. № _____ .

2. Строк подання студентом роботи:

3. Зміст роботи: розробка художньо-технічного оформлення та поліграфічного виконання книги «Мандрівний замок Хаула» Діани Вінн Джонс.

4. Вихідні дані до роботи: формат 60х90/16, обсяг 64 сторінки, папір тип №7, цифровий друк

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу: оригінал-макет видання, що складається з обкладинки, форзацу та нарізку, титулу та авантитулу, текстового блоку (загальна кількість розворотів – 32); презентація у програмі PowerPoint.

6. Дата видачі завдання _____

Календарний план

№	Найменування дій	Термін дій
1.	Вибір та затвердження теми	17.10.2022
2.	Формулювання та затвердження завдання	31.10.2022
3.	<i>Виконання розділу 1, проведення досліджень галузі проектування, художнього конструювання, оформлення і ілюстрування книги, перевірка його керівником.</i>	13.02.2023
4.	<i>Виконання розділу 2, опрацювання та викладення результатів досліджень, виготовлення макету видання, оригіналів елементів зовнішнього і внутрішнього оформлення перевірка його керівником</i>	13.03.2023
5.	<i>Виконання розділу 3, технологічні етапи виготовлення запропонованого видання перевірка його керівником</i>	24.04.2023
6.	Оформлення та завершення дипломної роботи	22.05.2023
7.	Надання дипломної роботи (електронний варіант) відповідальному за організацію дипломного проектування на кафедрі графіки для перевірки на наявність плагіату	29.05.2023 – 2.05.2023
8.	Остаточна перевірка дипломної роботи керівником, надання відгуку	5.06.2023 – 6.06.2023
9.	Попередній захист	7.06.2023
10.	Рецензування	7.06.2023 – 16.06.2023
11.	Надання роботи відповідальному за організацію дипломного проектування на кафедрі графіки (друкований варіант)	19.06.2023
12.	Захист дипломної роботи на засідання ЕК	20.06.2023

Студентка

В. В. Петрук

Керівник роботи

О. І. Овчаренко

РЕФЕРАТ

Для бакалаврської роботи було обрано художньо-технічне оформлення та поліграфічне виконання фантастичного роману «Мандрівний замок Хаула» Діани Вінн Джонс. Вікова категорія була визначена як видання для середнього шкільного віку.

Формат видання 90×60/16, у міліметрах 145×215, гарнітура - Book Antiqua та AGReverance, основний кегль – 11 pt.

Даний варіант видання було розмежовано і охарактеризовано як вибране, оскільки оформлення здійснювалось для перших чотирьох розділів роману без змін текстової частини.

Завданням цієї роботи було виконати ілюстративне оформлення книги, яке зацікавить його цільову аудиторію, враховуючи, що раніше твір не був ілюстрований в Україні.

В першому розділі «Особливості ілюстрування сучасної фантастичної літератури» було розглянуто історичний розвиток жанру фантастики. На прикладі сучасних художніх оформлень книжок цього жанру було проаналізовано та визначено особливості ілюстрування цих видань.

В другому розділі «Проектування та художньо-технічне оформлення видання» було описано процес створення макету та його складових, визначено доцільність художньо-технічних рішень та проаналізовано ілюстративний матеріал видання.

В третьому розділі «Розробка технології виготовлення видання» було описано дані для класифікації видання за ДСТУ, записано технологічну карту додрукарського та друкарського процесу та інші технологічні відомості.

В ході проведеної роботи було виконане художньо-технічне оформлення обраного видання у відповідності до поставлених цілей.

ABSTRACT

The fantasy novel "Howl's Moving Castle" by Diana Wynn Jones was chosen for this bachelor thesis. The age category was defined as a edition for middle school age.

Edition format 90×60/16, in millimeters 145×215, fonts - Book Antiqua and AGReverance, basic size - 11 pt.

This version of the edition was characterized as selected because the design was carried out for the first four chapters of the novel without changes to the text part.

The task of this work was to make an illustrative design of the book that would interest its target audience, considering that the work had not been illustrated in Ukraine before.

In the first chapter "Peculiarities of illustrating modern fantastic literature" the historical development of the genre of fantasy was considered. Using examples of modern books designs in this genre, the peculiarities of illustrating of these editions were analyzed and determined.

In the second section "Designing of artistic and technical design of the publication" the process of creating the layout and its components was described, the expediency of artistic and technical solutions was determined and the illustrative material of the publication was analyzed.

In the third section "Creation of publication production technology" the data for classification of the publication according to state regulations of Ukraine was described, a technological map of the prepress and printing process and other technological information were recorded.

As a result, the artistic and technical design of the selected edition was done in accordance with the set goals.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ІЛЮСТРУВАННЯ СУЧАСНОЇ ФАНТАСТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	8
1.1 Історичний розвиток літературного жанру фантастики	8
1.2 Аналіз ілюстративного матеріалу видань жанру фантастики	13
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. ПРОЕКТУВАННЯ ТА ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ ВИДАННЯ	18
2.1. Художня концепція	18
2.2. Формат видання та його доцільність.....	21
2.3. Зовнішнє оформлення видання.....	22
2.4. Внутрішнє оформлення видання	25
2.4.2 Розмір полів, їхня доцільність, зв'язок з текстовим блоком	27
2.4.3 Шпальта набору, гарнітура шрифту, кегль основного тексту – їхня доцільність	27
2.4.4. Наявність та оформлення колонцифр та колонтитулів.....	29
2.4.5 Вихідні дані, виправданість їх шрифтового і композиційного рішення в системі цілісного оформлення книги	30
2.5. Характеристика ілюстративного матеріалу.....	31
Висновки до розділу 2.	40
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИДАННЯ	42
3.1. Аналіз вихідних даних для проектування	42
3.2. Розробка конструкції видання	44
3.3. Проектування комплексного технологічного процесу.....	45
3.4. Розробка блок-схеми технологічного процесу.....	45
3.5 Маршрутно-технологічна карта.....	47
Висновки до розділу 3	49
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Темою моєї дипломної роботи є художньо-технічне оформлення книги «Мандрівний замок Хаула» Діани Вінн Джонс.

В українському перекладі цей роман не має ілюстрованого видання, але так як його аудиторія це діти, вважаю доцільним створення ілюстрованого видання для зацікавлення читача цієї вікової групи.

Актуальність дослідження:

Книги з жанру фантастики завжди входять в переліки найпопулярніших. Обраний роман є не лише популярним серед споживачів усіх вікових груп, але також є частиною шкільної програми з зарубіжної літератури, тому ілюстроване видання цієї книги є актуальним для молодого читача.

Мета дипломної роботи: виконати художньо-технічне оформлення фантастичного роману Діани Вінн Джонс «Мандрівний замок Хаула».

Завдання дипломної роботи: розробити оригінал-макет видання з ілюстративним матеріалом, що доповнює текст роману.

Об'єкт дослідження: художньо-технічне оформлення видання в жанрі фантастичного роману.

Задачі дослідження:

- Проаналізувати особливості ілюстрування сучасної фантастичної літератури;
- Розробити концепцію художньо-технічного оформлення та поліграфічного втілення книги Діани Вінн Джонс «Мандрівний замок Хаула»;
- Розробити оригінал-макет видання.

Методи дослідження:

Для дослідження застосовувались історичний та порівняльний методи для прослідковування етапів розвитку жанру фантастики та виявлення особливостей художнього оформлення літератури цього жанру.

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ІЛЮСТРУВАННЯ СУЧАСНОЇ ФАНТАСТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Історичний розвиток літературного жанру фантастики

Фантастика як книжковий жанр, в сучасному її розумінні, виникла не так давно, хоча історичні передумови її виникнення сягають ще дохристиянських часів. Загалом, фантастика — це художні твори (казка, епос, алегорія, притча, утопія, сатира), де змальовано нереальні події, що видаються за реальні, правдоподібні [4, с. 522]. Через таке широке визначення цього поняття існує безліч піджанрів фантастичних творів. Найпопулярніші серед них — наукова фантастика, фантастика жахів та фентезі, до якого відносять і роман Діани Вінн Джонс «Мандрівний замок Хаула». Фантастичними можуть бути романи і повісті, оповідання і новели та навіть п'єси.

Розглянемо ключові події в історії виникнення і розвитку фантастики. Розвиток фантастичних сюжетів в літературі тісно пов'язаний з виникненням міфологій. Міфи сповнені оповідями про богів, надприродні сили, вигаданих істот та химер. Їм притаманні метафори, оксиморони та катахреза, а також сюжети, що будуються навколо шляху головного героя до певної мети. З часом абстрагування міфем зумовлює виникнення сталих алегорій та символів [4]. Елементи фантастики часто зустрічаються в античних творах, що засновані на міфах. Гомерівський епос започаткував традиції європейської фантастичної літератури, мова Езопа стала синонімом алегорії [1]. Літературознавці XIX століття вважали, що міф є необхідною умовою існування мистецтва, що з його занепадом неминуче виникають казка, епос, легенда тощо [4].

З часом на заміну міфу прийде казка. Ці два жанри об'єднують багато спільних рис, таких як архетипи персонажів (наставник, герой, антагоніст, помічник і т.п.), сюжетна структура (отримання завдання, проходження випробовування, отримання винагороди). Незважаючи на десакралізацію, казка зберігає в собі елементи ініціації. Казка, на відміну від міфу, позаісторична, її

герої умовні, часто навіть не мають імені, адже головна функція казки – виховна [4].

Розділяють три види казок: побутові, чарівні та казки про тварин. В контексті розгляду витоків фантастики нас цікавлять казки про тварин та чарівні казки. Казки про тварин пов'язані з десакралізованою тотемічною моделлю світу. За тваринами закріплюються певні людські якості, наприклад, хитрість лисиці, боягузництво зайця, мудрість сови і т.п [4]. Також в цих казках ми зустрічаємо персонажів-трікстерів, що прийшли до нас з міфів. Чарівна казка найбільш наближена до героїчного міфу, містить в собі певні архетипи та троп шляху, що наслідуються в сучасних фентезійних романах.

У Середні віки джерелом фантастичних сюжетів стають релігійні тексти. В той же час популярними були лицарські романи від «Беовульфа» до артурівського циклу, що поєднували реальність з вигадкою. Історія про Гавейна та Зеленого Лицаря (1370 р.) є ключовим зразком англійської Артуріани та показовим втіленням алегоричності [3]. Доба Відродження принесла нам філософсько-фантастичну поему «Божественна комедія» (1308-1321 р.р.) Данте Аліг'єрі, що є ключовою моделлю для творів про загробне життя [4].

Рис. 1.1.1 Ілюстрація Поля Гюстава Доре до «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі

У XVII виник жанр літературної казки, що з XVIII століття стане провідним жанром дитячої фантастики. Визначними авторами літературної казки є Льюїс Керрол, Ганс Крістіан Андерсен, Карло Коллоді, Алан Мілн [4].

В добу Просвітництва, не зважаючи на культ розуму і логіки, елементи фантастики продовжували з'являтися в різних творах, наприклад, в «Мандрах Гуллівера» (1726 р.) Джонатана Свіфта.

Рис. 1.1.2 Ілюстрація Жана Гранвіля до «Мандрів Гуллівера» Дж. Свіфта

З приходом промислової революції Романтизм затверджує свої ідеали свободи творчості. Романтики знову звертаються до казок та легенд. Часто вони звертались до прийомів сну, чутток, галюцинацій, божевілля, сюжетної таємниці, фантасмагорій. На зламі XVIII-XIX століть виникає готичний роман – жанр, що зображає філософію «світового зла». Сюжети цього жанру похмурі та містичні, місцем дії зазвичай стає готичний замок. Представники жанру: Вільям Бекфорд, Метью Льюїс, Чарльз Роберт Метьюрін, Жак Казот. Також визначними були твори Джорджа Байрона, Вальтера Скотта, Гофмана, Едгара По та інших [4].

В другу половину XIX століття, як наслідок великих географічних відкриттів та промислової революції, зароджується наукова фантастика. Її засновниками вважаються Жуль Верн та Герберт Веллс, ідеї яких випереджали свій час [4].

Рис. 1.1.3 Ілюстрація Альфонса де Невіль до «Двадцять тисяч льє під водою» Жуля Верна

Фантастичний жанр поступово виокремлюється в окремий жанр і на літературному полі виникають Томас Манн, Генрік Ібсен, Франц Кафка, Джек Лондон, Оскар Уальд, Антуан де Сент-Екзюпері та інші. Продовжує формуватись наукова фантастика, популярності набувають антиутопії (О. Гакслі, Дж. Орвел). Особливо популярними у другій половині XX ст. були твори Р. Бредбері («451° за Фаренгейтом»), А. Кларка («Піски Марса»), А. Азімова («Кінець вічності», «Навіть боги»), що мали філософську проблематику, осмислювали шляхи розвитку культури й цивілізації [4].

Зрештою, на початку XX століття з'являється фентезі — жанровий різновид фантастики, в якому використовуються ірраціональні мотиви чарівництва, магії, рицарського епосу, поєднані з реалістичною нарацією, змальовуються віртуальні світи із середньовічними реаліями, нетехнічною психологією [4], яскравим прикладом якого є «Гобіт» Джона Толкіна. Жанр набув широкої популярності у 80-х роках. Досить часто таку фантастику називають “казками для дорослих”, адже за певними ознаками фентезі можна назвати різновидом фантастичної казки. Найпопулярніший антураж сучасного фентезі той самий, що й в казці - світ лицарів, замків, королів та магії [5]. Проте, фентезі має досить нечіткі границі, та часто перетинається із науковою фантастикою та літературою жахів, що виникла приблизно в один час з фентезі. Відомим представником цього жанру є Говард Лавкрафт.

В сучасному фентезі можливі такі елементи як перебування в далекому минулому чи майбутньому, наявність паралельних світів. Головний герой часто приречений здійснювати квест (шлях) [4]. Під квестом розуміється не просте знаходження будь-чого, а поетапне проходження трьох стадій: "становлення мети" — "просування до виконання" — "результат". Ціль пошуку зовсім не обов'язково буде матеріальною і взагалі може змінитись в ході сюжету. Під час цього квесту на шляху героя з'являються міфічні істоти, що є необхідними елементами у створенні фентезійної історії [10].

Західноєвропейське літературознавство, яке почало вивчати жанровий різновид фентезі у 70-ті XX ст., крім героїчного (Р. Говард, Е. Р. Берроуз, Е. Плакетт, Дж. Р. Р. Толкін, У. Л. Гуїн, А. Нортон), виокремлює високе фентезі (вигадані світи), низьке фентезі (поєднання ірреального та реального світів), а також готичне (М. Пік, С. Кінг), християнське (Г. Макдоналд, Ч. Кінгслі, Г. К. Честертон, К. С. Льюїс), окультне (Е. Дж. Булвер-Літтон, Е. Блеквуд, А. Мейкен, А. Кроулі, Д. Вітлі, Х. В. Лавкрафт). Фентезі поширене у багатьох світових літературах, стало характерним для творчості Г. Еверса, М. Енде, Г. Майрінка, Г. Верфеля, К-Т. Штробла, І. Кальвіно, Т. Ландольфі, Д. Буццаті, Г. Морселлі, А.

Сапковського, Й. Єнсена, К. Бліксена, М. Сандемо, Сельми Лагерлеф, П. Лагерквіста, С. Люнцваля, Х. Кірогі, А. Бей Кареса, Х. Арреола, Х. Рульфо [4, с. 530].

З середини ХХ століття і до сьогодні жанр фантастики активно розвивається, існує безліч його піджанрів та щорічно виходять сотні нових найменувань. Ці книжки перевидають, екранізують, досліджують, адже їх популярність лише зростає.

1.2 Аналіз ілюстративного матеріалу видань жанру фантастики

Ілюстрації, як важливий елемент книги, пережили розвиток від намальованих художниками зображень на папері традиційними матеріалами до винайдення гравюр та, врешті-решт, цифрової ілюстрації. Сучасне книжкове ілюстрування поєднує в собі елементи традиційного та сучасного. Це значно здешевлює виготовлення видань, а також дає художникам більше можливостей для реалізації їх ідей. Ці зміни значно повпливали на ілюстрування сучасної фантастичної літератури.

В цьому розділі ми розглядатимемо художні оформлення фантастичних творів ХХ-ХХІ століть - період розквіту цього жанру. Першим ми розглянемо роман-казку «Гобіт, або туди і звідти» (1937 р.) Джона Толкіна. Цей приклад демонструє як автор тексту сам створює ілюстрації до свого твору, адже Джон Толкін не лише розробив неймовірний фентезійний світ Середзем'я, а й створив для нього доволі цікавий ілюстративний ряд.

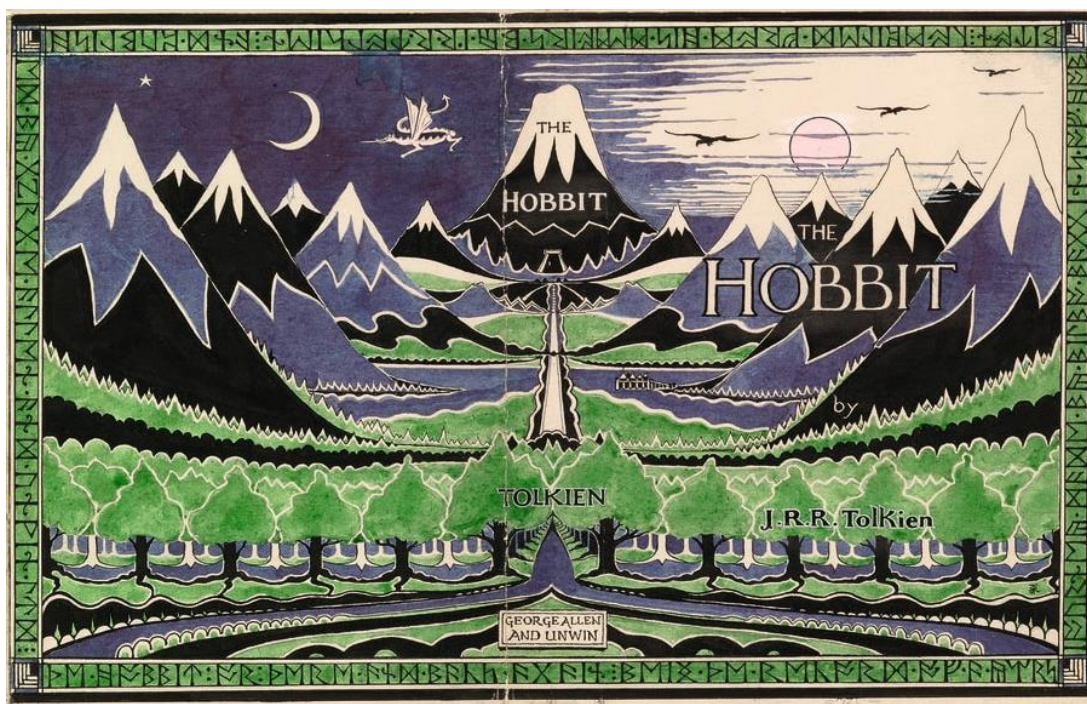
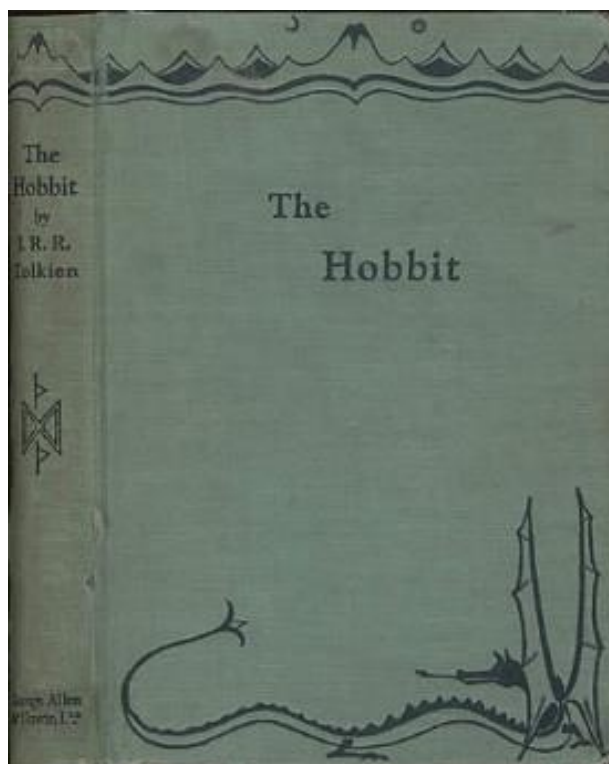

Рис 1.2.1-2 Обкладинка та суперобкладинка роману «Гобіт» Дж. Толкіна

Художнє оформлення першого свого видання Джон Толкін виконав в змішаній техніці з живописних та графічних матеріалів. Вони дуже деталізовані та допомагають читачу зануритись в історію.

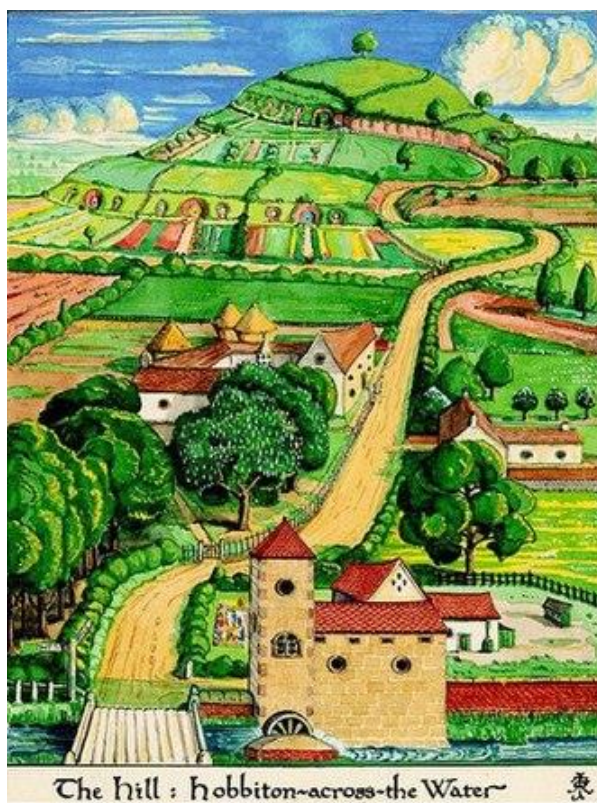

Рис 1.2.3-4 Ілюстрації до роману «Гобіт» Дж. Толкіна

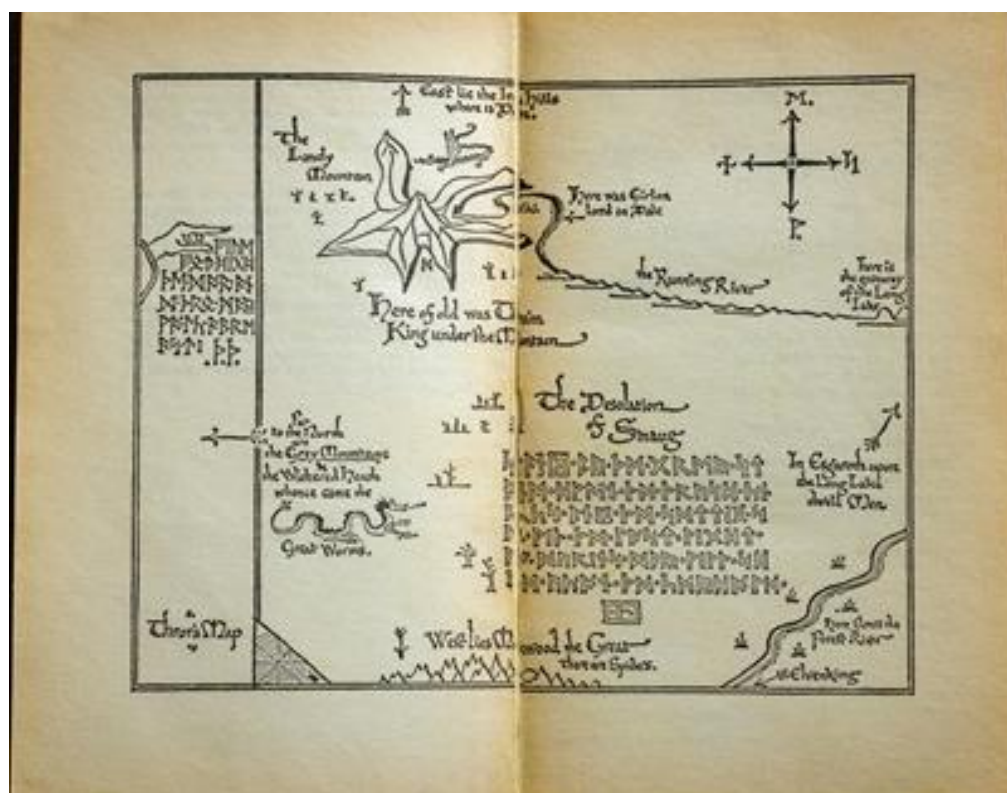

Рис 1.2.5 Карта роману «Гобіт» Дж. Толкіна

Цікавим елементом видань Джона Толкіна є наявність карти вигаданих ним місцевостей. До нього такий прийом вже застосовували у своїй творчості Джонатан Свіфт, Роберт Луїс Стівенсон та Вільям Морріс. Це один зі знакових елементів видань цього жанру. Його можна зустріти у таких сучасних авторів як Террі Пратчетт та Джордж Мартін.

Ще одним письменником, що власноруч ілюстрував свій фентезійний твір був Антуан де Сент-Екзюпері, автор повісті-казки «Маленький принц» (1943 р.). Це єдина дитяча книга написана Сентом-Екзюпері, проте, незважаючи на мінімалістичність виконання ілюстративного ряду, вона стала світовим надбанням, а її ілюстрації є загально впізнаваними. Вони також виконані в змішаній техніці та чудово доповнюють текст. До видання також не ввійшли деякі оригінальні акварелі автора, що зберігаються в Бібліотеці Моргана в Нью-Йорку.

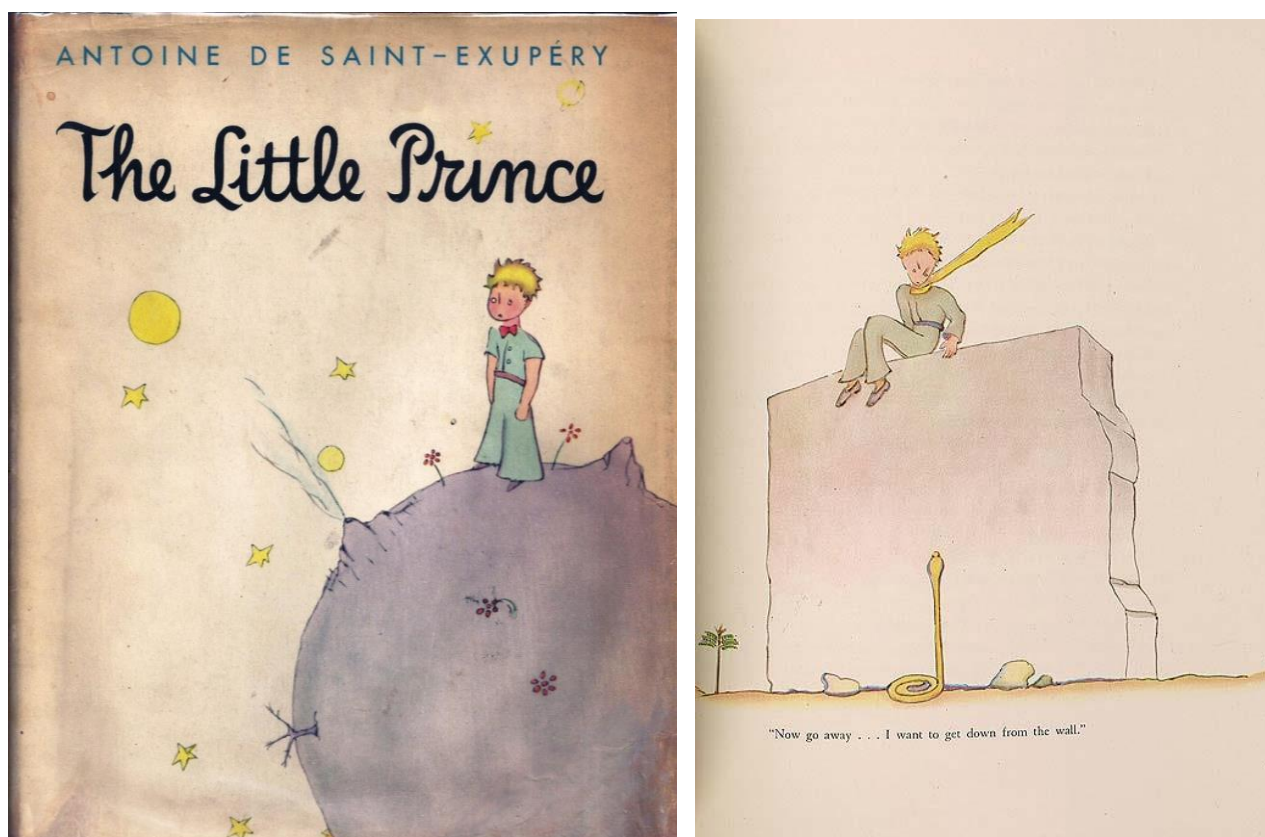

Рис 1.2.6-7 Ілюстрації повісті «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері

Розглянемо також оформлення фантастичного роману Урсули Ле Гуїн «Чарівник Земномор'я» (1968 р.) видавництва Saga Press.

Рис 1.2.8-9 Обкладинка та ілюстрація роману «Чарівник Земномор'я» У. Л. Гуїн, ілюстратор Чарльз Весс

Ілюстратором книги став американський художник-фантаст Чарльз Весс, давній читач Ле Гуїн. Протягом років роботи над виданням Весс постійно співпрацював з авторкою, показуючи їй свої початкові ескізи, малюнки олівцем і тушшю. Ілюстрації цього роману нагадують ілюстрації «Гобіта»: знову бачимо деталізовані ілюстрації, виконані із застосуванням живописних та графічних технік. Можемо сказати, що в оформленні фентезійних історій, до яких належать «Гобіт» та «Чарівник Земномор'я» вже склалась певна традиція.

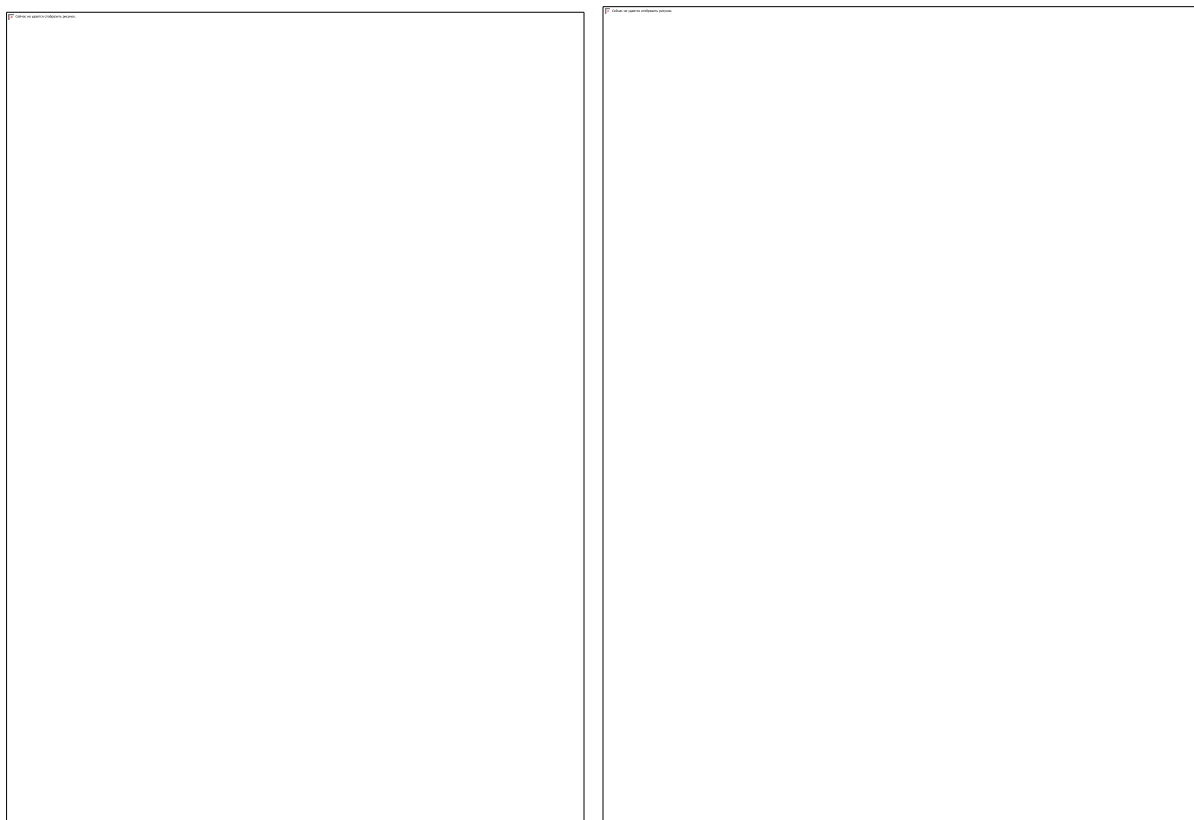
Висновки до розділу 1

В цьому розділі ми ознайомились з історією жанру фантастика та проаналізували особливості ілюстрування сучасних видань цього жанру. Цей напрям в ілюстрації є дуже перспективним, вражає різноманітністю та має широку аудиторію. Співпраця письменників-фантастів з художниками здатна породжувати цікаві рішення та ставати визнаними шедеврами літератури та образотворчого мистецтва.

РОЗДІЛ 2. ПРОЕКТУВАННЯ ТА ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ ВИДАННЯ

2.1. Художня концепція

Художнє оформлення обраного роману насамперед задумувалось як видання, що зацікавить читачів шкільного віку, так як до цього книга не мала ілюстрованих видань українською мовою. Єдине видавництво, що випускало в друк «Мандрівний замок Хаула» в Україні - Видавництво Старого Лева - займалось лише мінімалістичним оформленням обкладинки, форзацу та колонтитулів. Обкладинка векторна, виконана в обмеженій кольоровій гамі та зображає мандрівний замок та деяких героїв роману. Виконання форзацу одноколірне, векторне, декоративно-орнаментальне.

*Рис. 2.1.1-2 Обкладинка видавництва «Видавництво Старого Лева»,
ілюстратори Романа Романишин, Андрій Лесів*

Рис. 2.1.3 Форзац видавництва «Видавництво Старого Лева», ілюстратори Романа Романишин, Андрій Лесів

Поза межами України роман має декілька інтерпретацій. Ілюстрації видання від "Folio Society" досить фентезійні, проте, на мою думку, трохи похмурі для цього твору. Все ж події книги Діани Вінн Джонс сповнені легкістю та гумором, що доповнюють основну ідею роману.

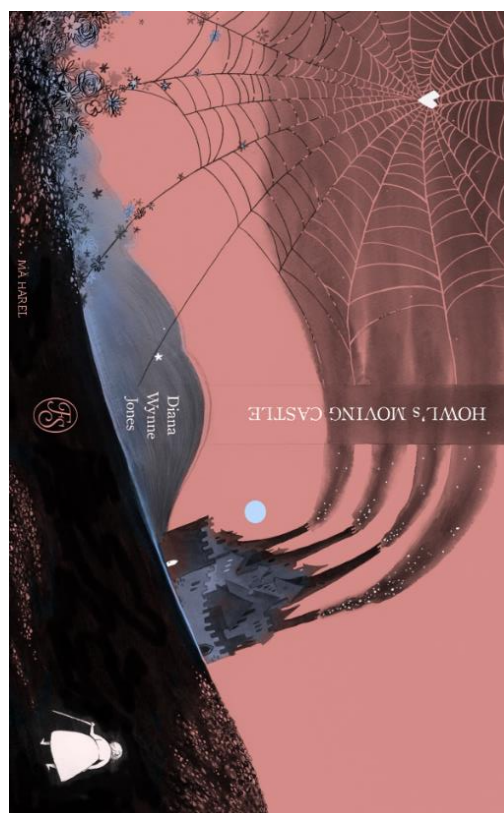
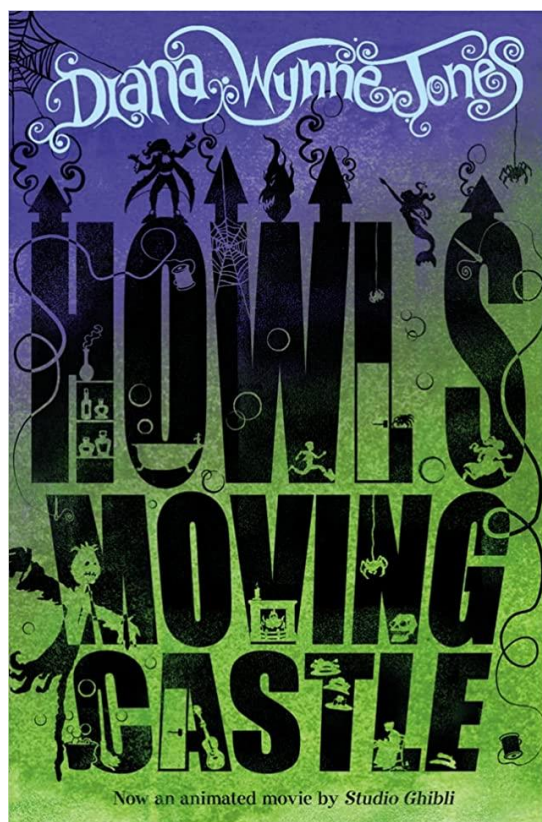

Рис. 2.1.4-5 Обкладинка видавництва HarperCollins Publishers, ілюстратор Tim Stevens та обкладинка видавництва "Folio Society"

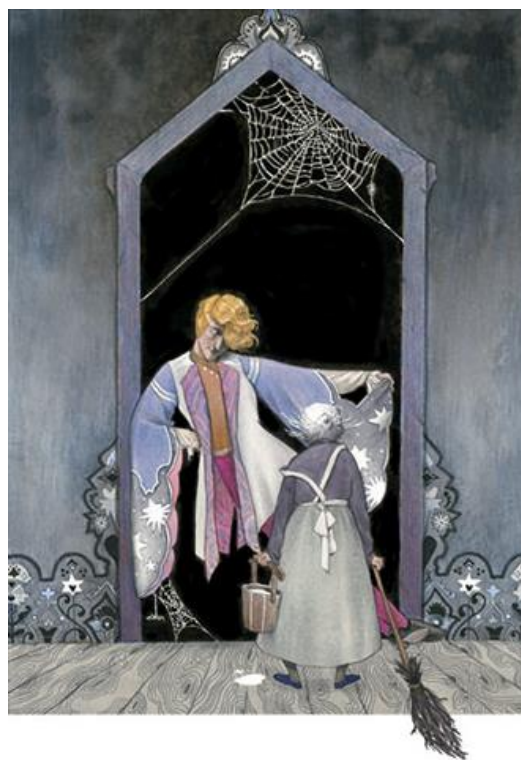

Рис. 2.1.6-7 Ілюстрації з книги видавництва "Folio Society", автор ілюстрацій - Marie-Alice Harel

Також роман має дуже популярну аніме-адаптацію режисера Хаяо Міядзакі студії Ghibli, художні образи якої закріпились в масовій культурі, тому одним з моїх завдань було відступити від загальноновпізнаваних образів.

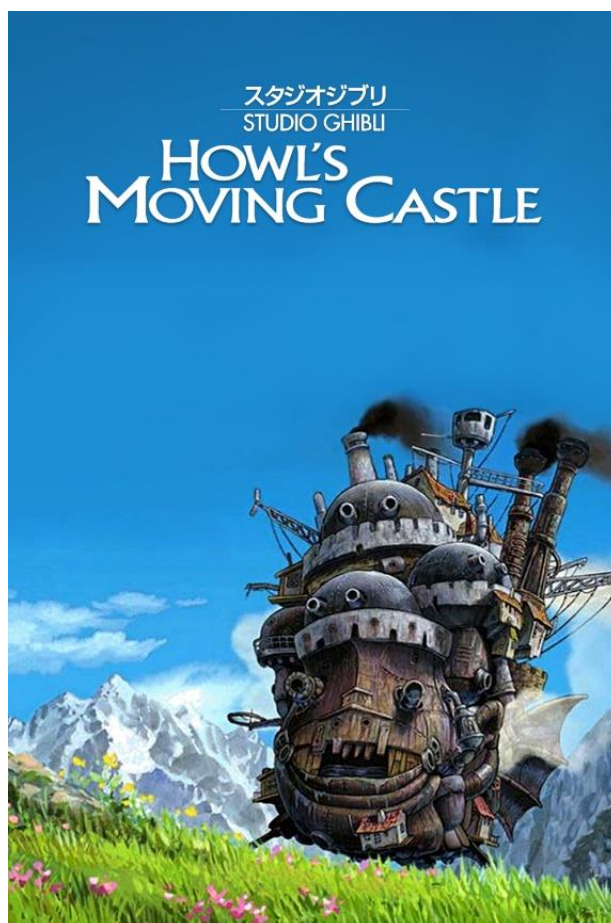

Рис. 2.1.8 Афіша аніме-адаптації студії Ghibli

Тож, зважаючи на попередні втілення цієї книги, концепцію свого видання я визначила як легке та яскраве художнє оформлення, що доповнюватиме текст твору для зацікавлення молодого читача. Для цього також були обрані певні розміри ілюстрацій - півсторінкові та сторінкові, що мають привертати увагу до ключових моментів історії.

2.2. Формат видання та його доцільність

Формат видання 60×90/16, у міліметрах - 145×215 – стандартний за класифікацією, положення аркушів – вертикальне.

Так як цільова аудиторія – діти середнього шкільного віку, вважаю формат та положення виправданим та зручним для експлуатації та використання в навчальних цілях.

2.3. Зовнішнє оформлення видання

Для видання роману було обрано палітурку №7, так як вона має гарні зносостійкі властивості, що важливо для дитячої літератури. Макет для обкладинки був створений за допомогою програми Adobe InDesign. Ширина і висота основ - 153×215 мм, корінець - 5×215 мм. З такими параметрами палітурка буде закривати текстовий блок та виконувати свою захисну функцію.

Художнє оформлення обкладинки було виконане за допомогою програми Adobe Photoshop. На ній зображена оповита рослинністю зовнішня стіна мандрівного замку, у вікнах якої читач бачить головних героїв – Софі та Хаула з вогняним демоном Кальцифером. Вони вдвох освічені різними джерелами світла в темних коридорах замку, що натякає на певну загадковість історії. Магічності цій композиції додає молоде відображення старої Софі та живий вогонь у руці чарівника Хаула.

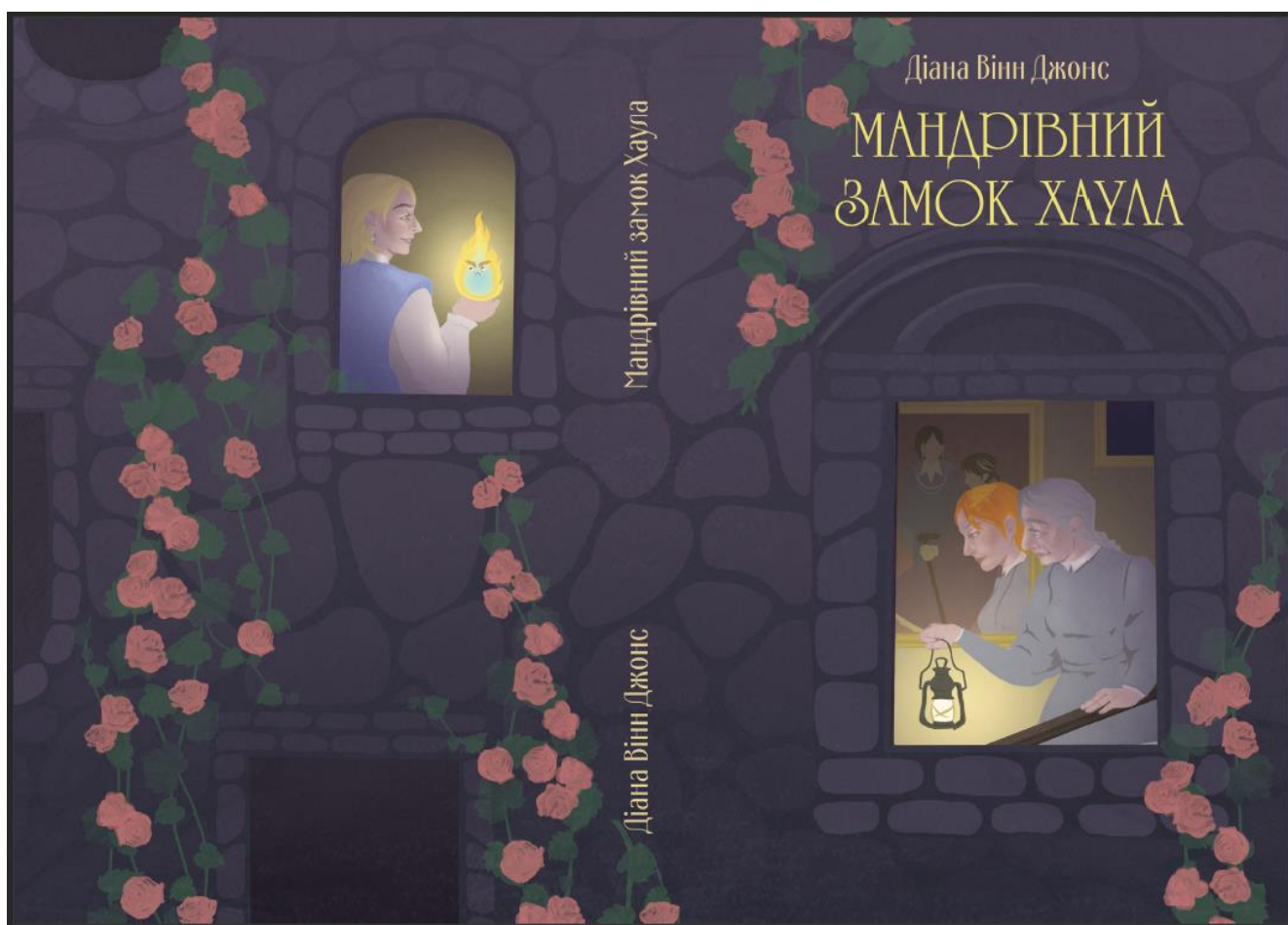

Рис. 2.3.1 Обкладинка видання «Мандрівний замок Хаула»

Для текстового оформлення палітурки було обрано два шрифти – для імені автора та корінця – Ardeco 30 кеглем, для назви твору – AGReverance 60 кеглем. Шрифт, обраний для назви твору, з засічками, з помірною контрастністю, прямий, імітує рукописність та додає фентезійності обкладинці.

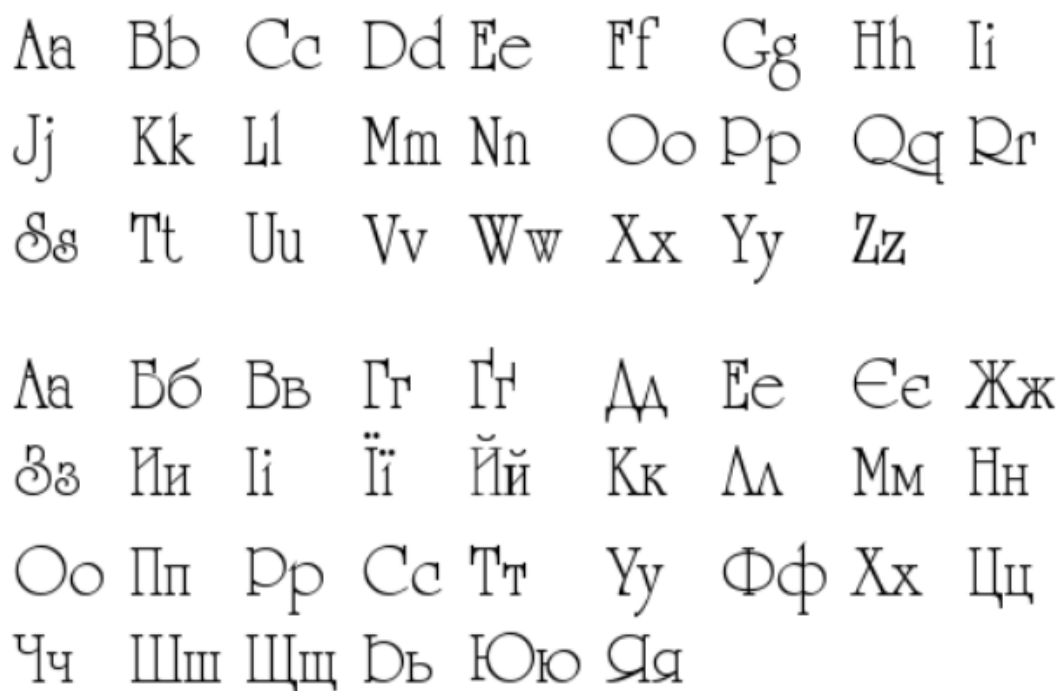

Рис. 2.3.2 Шрифт AGReverance

Оскільки це видання має тверду палітурку для скріплення її з текстовим блоком необхідні форзац та нарзац. Тому за допомогою програми Adobe Photoshop було виконано декоративно-орнаментальний форзац та нарзац. На ньому зображено пісочний годинник, що оповитий рожевими та темно фіолетовими трояндами. Цей образ символізує прокляття Софі: рожева троянда зверху – це її молодість, темна знизу – її старість. Пісок пісочного годинника пересипаючись з верхньої половини до нижньої змінює колір зі світлого до темного символізуючи швидке старіння героїні. На нарзаці годинник перевернутий, що означає зняття прокляття з Софі та повернення її молодості.

Рис. 2.3.3-4 Форзац та нарзац видання «Мандрівний замок Хаула»

2.4. Внутрішнє оформлення видання

Титул – один з обов’язкових елементів книги, що зустрічає читача. На ньому відображаються назва твору, ім’я автора, рік видання та видавництво і т.п. Зображення титульного аркуша у виданні «Мандрівний замок Хаула» (рис. 2.4.1) демонструє автора, назву твору та рік видання. Використані шрифти – AGReverance (30 кегль) та Book Antiqua (12 кегль).

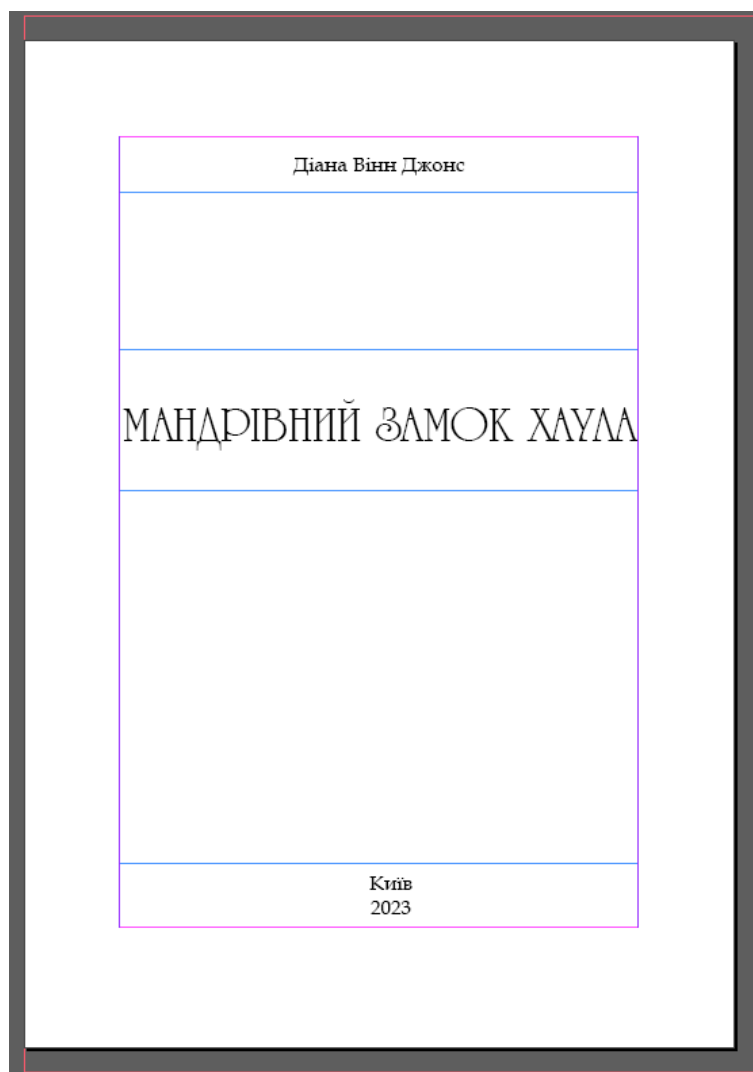

Рис. 2.4.1 Титульний аркуш видання «Мандрівний замок Хаула»

У виданні також наявний авантитул, що є першою сторінкою текстового блоку і повторює текст титулу. На ньому графічно зображено мандрівний замок, з веж якого йде дим. Замок зображений химерним та темним, відповідно до текстового опису. Виступаюче внизу каміння імітує механіку руху замку.

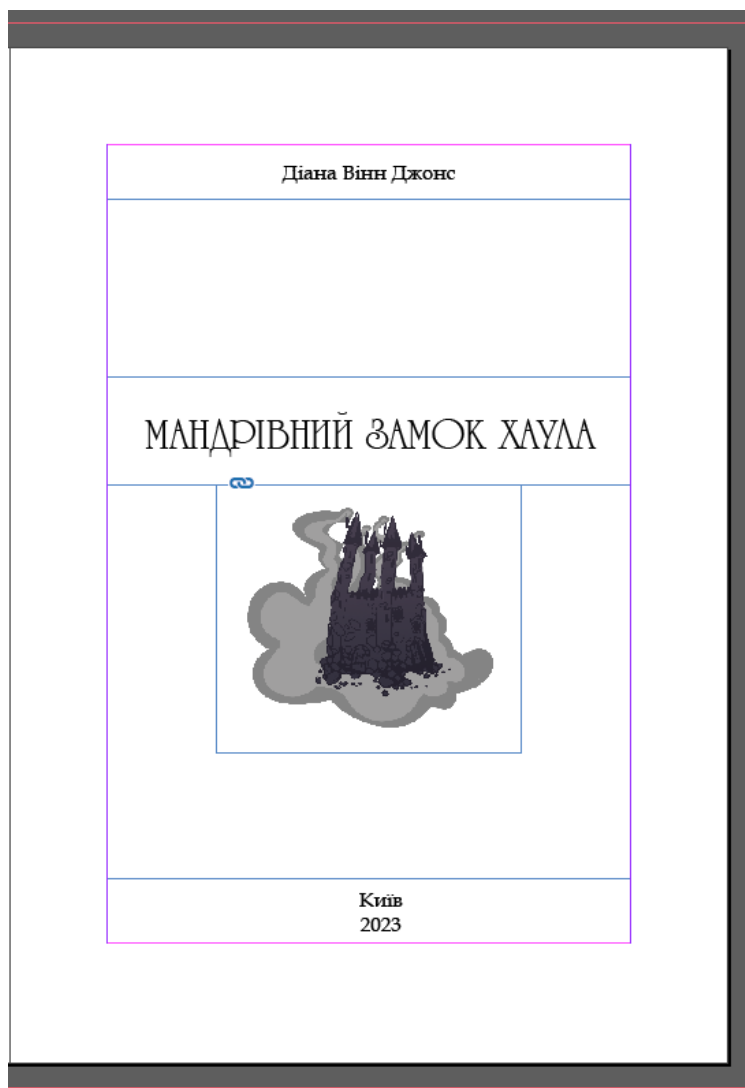

Рис. 2.4.2 Авантитул видання «Мандрівний замок Хаула»
Фронтиспис та шмуцтитул у виданні відсутні.

2.4.2 Розмір полів, їхня доцільність, зв'язок з текстовим блоком

Для обраного формату видання були використані такі розміри полів:

- зовнішнє, корінцеве та бокове – 20 мм
- нижнє – 25 мм

Такі розміри є доцільними, тому що найбільшим полем є нижнє як і має бути відповідно до стандартів. На рисунку 2.5.1 відображено схему розмітки полів.

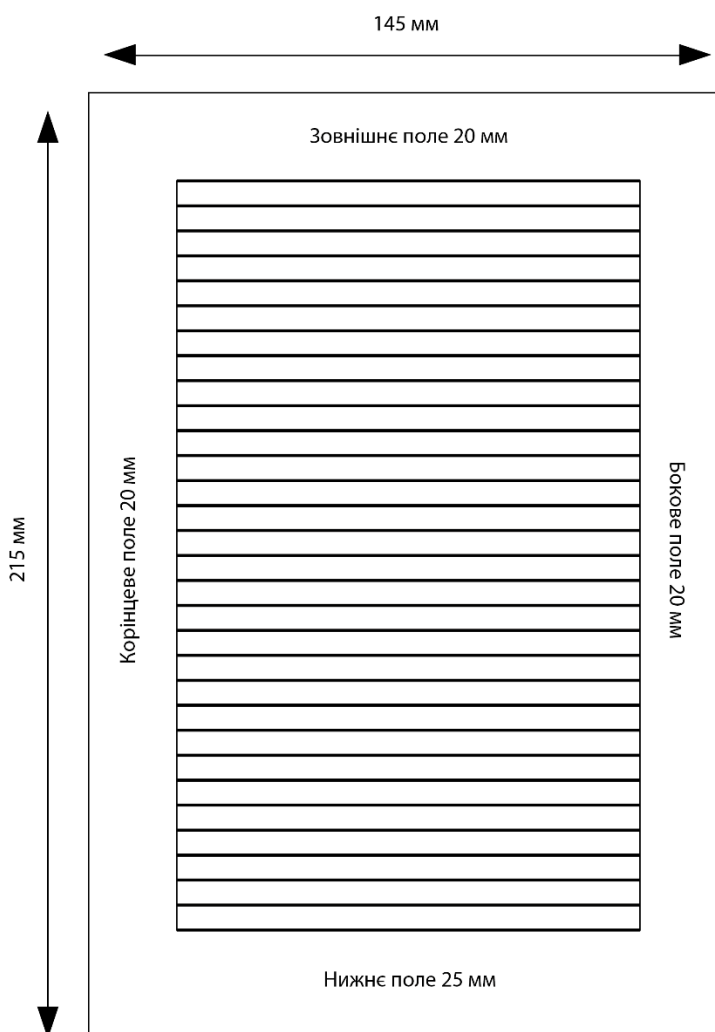

Рис. 2.4.2.1 Схема розмітки полів для видання «Мандрівний замок Хаула»

2.4.3 Шпальта набору, гарнітура шрифту, кегль основного тексту – їхня доцільність

Шпальта набору видання - 105×170 мм, в ній розміщується достатня кількість тексту і загалом сторінка не перенавантажена.

Важливу роль у книзі займає вибір шрифту та кеглю. Шрифт має доповнювати графічну частину видання та бути зручним для читання. В цьому виданні в якості основного шрифту був використаний шрифт Book Antiqua із засічками, з помірною контрастністю, прямий, що доповнює видання і робить його цілісним. Кегль основного шрифту – 11 pt, за жирністю – Regular.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg
Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn
Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu
Vv Ww Xx Yy Zz

Аа Бб Вв Гг Іг Дд Ее
Єє Жж Зз Ии Іі Її Йй
Кк Лл Мм Нн Оо Пп Рр
Сс Тт Уу Фф Хх Цц Чч
Шш Щщ Ъь Юю Яя

Рис. 2.4.3.1. Шрифт Book Antiqua

На початку кожного розділу, після великого відступу від зовнішнього поля, викладена назва розділу основним шрифтом 14 кеглем жирністю Bold.

Розділ перший, у якому Софі розмовляє з капелюшками

У країні Інгарії, де такі речі, як семимильні чоботи і шапки-невидимки, існують насправді, народитися найстаршим із трьох дітей – неабияке безталання. Усім відомо, що коли ви, всі троє, вирушите на пошуки щастя, саме тебе першого спіткає невдача, та ще й найдошкульніша.

Софі Хаттер була найстаршою з трьох сестер. Вона навіть не була дитиною бідного лісоруба, що давало би їй бодай якусь надію на успіх. Ні, її батьки були цілком заможними: вони тримали крамничку дамських капелюшків у процвітаючому містечку Маркет-Чиппінг. Щоправда, мати Софі померла, коли їй було два рочки, а її сестричці Летті – лише один. Їхній батько одружився на наймолодшій зі своїх продавщиць, гарненькій блондинці на ім'я Фанні. Фанні невдовзі народила третю сестру – Марту. Це мало би перетворити Софі та Летті на Бридких Старших Сестер, але насправді всі три дівчинки вирости дуже навіть гарненькими – хоча Летті все-таки називали найвродливішою. Фанні ставилася до всіх трьох дівчаток однаково ніжно й ніколи жодним чином не виділяла Марту.

Містер Хаттер пишався своїми трьома доньками і віддавав їм

у найкращу в місті школу. Софі була найстараннішою. Вона надзвичайно багато читала – і дуже швидко з'ясувала, наскільки мізерними є її шанси на цікаве майбутнє. Це було для неї розчаруванням, проте вона залишалася цілком щасливою, доглядала сестричок і готувала Марту до пошуків щасливої долі, коли настане пора. Оскільки Фанні була постійно зайнята в крамниці, за меншими доглядала саме Софі. А поміж меншими не обходилося без криків і навіть смикання за волосся. Летті аж ніяк не збиралася бути наступною невдахою після Софі.

– Це нечесно! – кричала Летті. – Чому це Марті має дістатися все найкраще тільки тому, що вона наймолодша? Я вийду заміж за принца, ось побачите!

Марта на це завжди відказувала, що хто-хто, а от вона зуміє стати казково багатою навіть і не виходячи ні за кого.

Після цього Софі доводилося відтягувати їх одну від одної і зашивати їм суєнки. Як на те, вона дуже спритно вправлялася з голкою. А згодом Софі й сама почала шити одяг для сестер. На минуле Травневе свято, незадовго до початку цієї історії, вона пошила для Летті темно-рожевий костюмчик, про який Фанні сказала, що він виглядає так, ніби куплений у найдорожчій крамниці у Кінгебері.

Приблизно тоді ж усі знову заговорили про Відьму Пустирини. Подейкували, нібито Відьма погрожує вбити дочку короля, і нібито король наказав своєму лейб-магу, чарівникові Саліману, вирушити на Пустирини, аби впоратися з Відьмою. І склалося на те, що чарівник Саліман не тільки не впорався з Відьмою, сам був нею вбитий.

Тому коли через кілька місяців після цього на пагорбах над Маркет-Чиппінгом з'явився високий чорнезний замок, із чотирьох високих шпилястих веж якого вилітали хмари чорнючого диму, всі були цілком переконані, що це Відьма знову вибралася з Пустирини і збирається тримати в остраху всю округу, як то вона вже була зробила п'ятдесят років тому, Люди і справді дуже налякалися. Ніхто не виходив

Рис. 2.4.3.2. Початок розділу видання

2.4.4. Наявність та оформлення колонцифр та колонтитулів

У виданні наявні колонцифри та колонтитули для зручного прочитання. Колонцифри розташовані на нижньому полі та відцентровані, до них застосований шрифт AGReverance 10 кеглем. Колонтитули розташовані на усіх верхніх зовнішніх кутах сторінок, крім тих, з яких починаються розділи. До них застосований шрифт Century кеглем 9, щоб не привертати до них зайву увагу. Колонтитули вказують автора, назву книги та розділ.

На рисунку 2.4.4.1 продемонстровано використання колонцифр та колонтитулів.

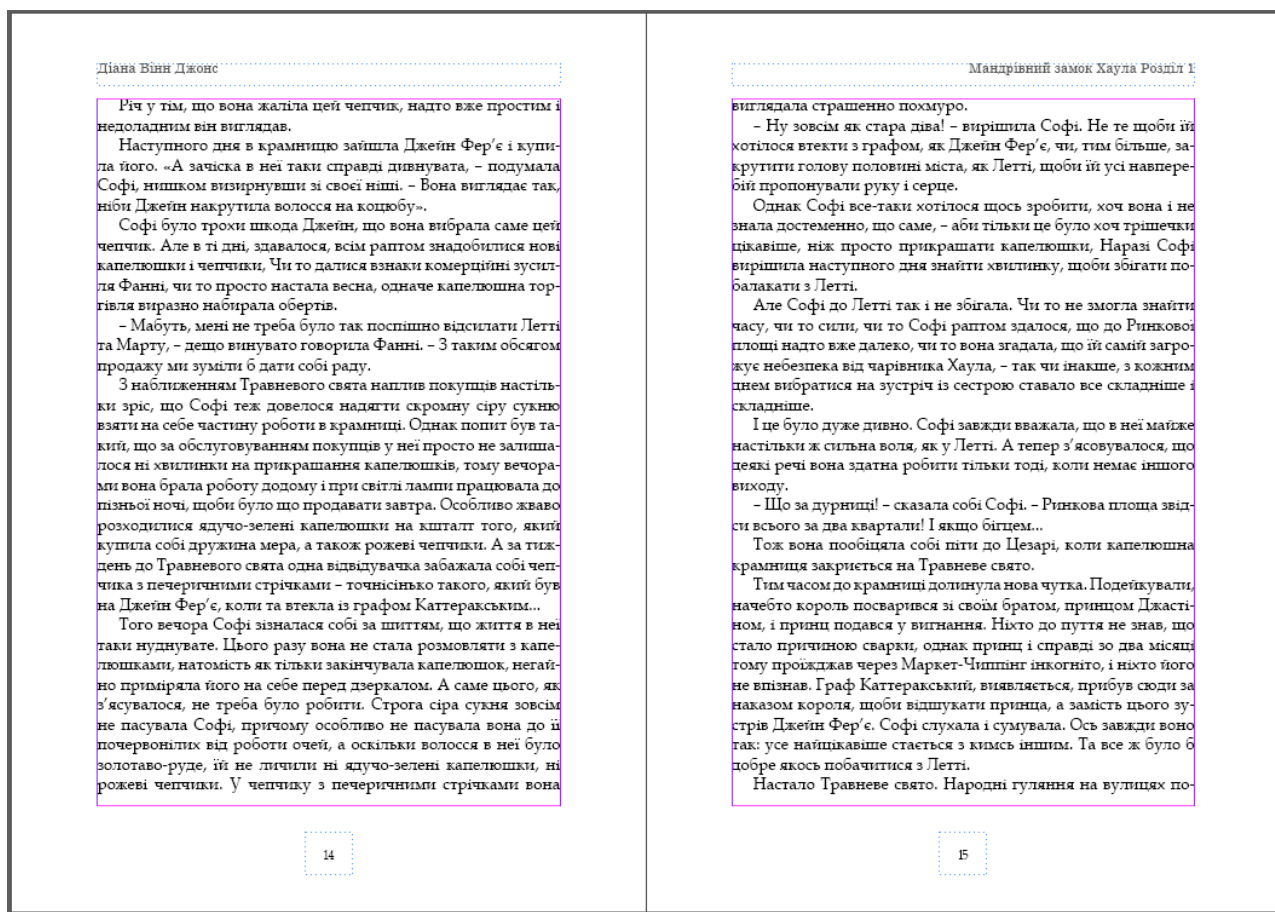

Рис. 2.4.4.1 Колонцифри та колонтитული у виданні «Мандрівний замок Хаула»

2.4.5 Вихідні дані, виправданість їх шрифтового і композиційного рішення в системі цілісного оформлення книги

Невід'ємна частина будь-якого видання – вихідні дані, містять в собі важливі дані, такі як:

- назва книги;
- дані про авторів, ілюстраторів, перекладачів, редакторів, укладачів та ін.;
- формат, обсяг та тираж видання;
- класифікаційні індекси;
- випускні дані;
- копірайт;
- анотація і т.д.

На рисунку 2.4.5.1 продемонстровано вихідні дані видання. Крім технічних даних на цій сторінці розміщена подяка авторки роману Діани Вінн Джонс.

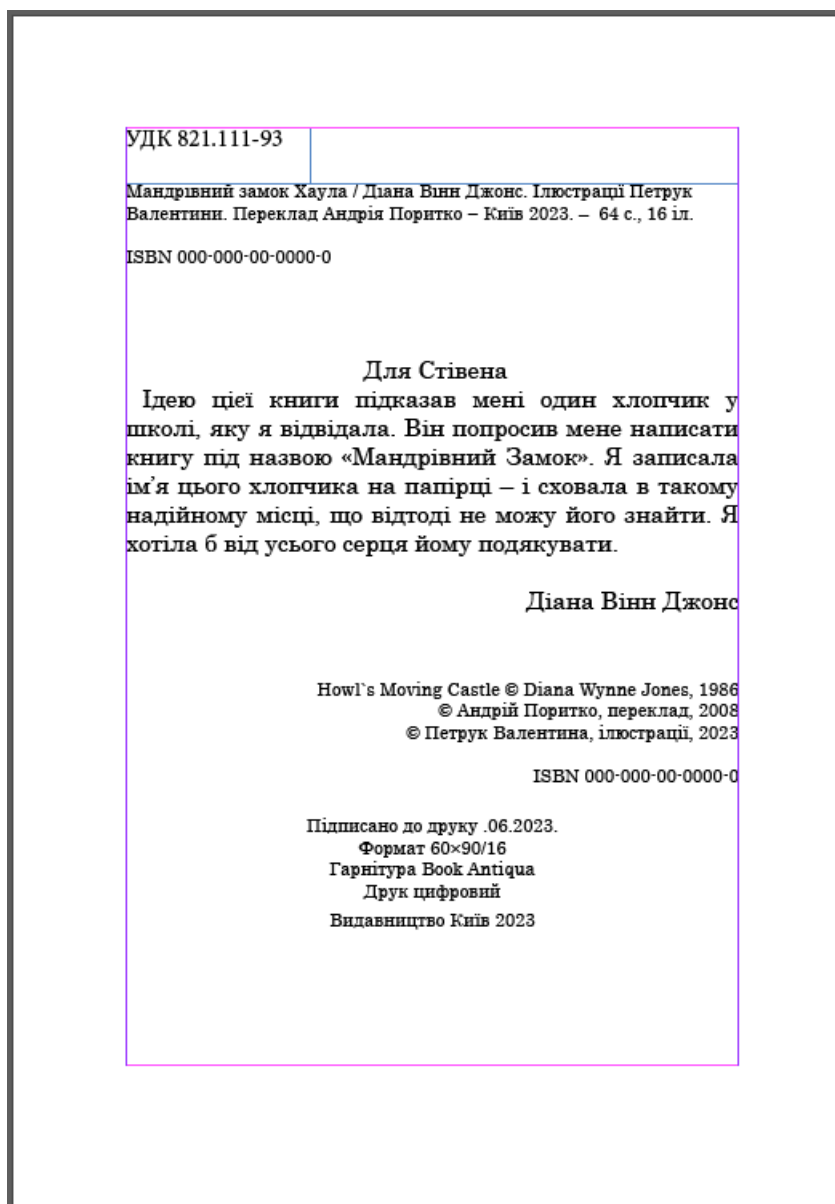

Рис. 2.4.5.1 Вихідні дані видання «Мандрівний замок Хаула»

2.5. Характеристика ілюстративного матеріалу

Ілюстративний матеріал, як ключова частина цієї роботи, має певну концепцію. Загалом видання містить 16 ілюстрацій – 5 сторінкових та 11 півсторінкових. Всі вони прив’язані до текстової частини та виконані в одній кольоровій гамі та стилістиці, в програмі Adobe Photoshop.

Робота над кожною ілюстрацією починалась з цифрового ескізу. Наступним створювався повноцінний фон сторінкових ілюстрацій. Для півсторінкових ілюстрацій створювалось навколишнє середовище без повноцінного фону, з метою кращої інтеграції зображення в текст. Наступним кроком був підбір кольорових рішень і власне створення готової ілюстрації.

Вкінці на ілюстрації накладалась текстура, для закінченості зображення. Далі ми проаналізуємо художні рішення декількох вибраних ілюстрацій.

Рис. 2.5.1 Перша півсторінка ілюстрація видання «Мандрівний замок Хаула»

Перша ілюстрація, що зустрічає нас – півсторінкова (рис. 2.5.1). В ній немає фонові заливки. На ній зображена головна героїня – Софі Хаттер, та її родина. За їх композиційним розміщенням та позуванням можна визначити їх характери. Фігури, що сидять на дивані з ліва на право – це Фанні, мати Марти і мачуха для Летті і Софі, молода та впевнена в собі жінка, біля неї Летті, спокійна молода дівчина, далі Марта – самовпевнена дівчина, що не зважаючи на свою певну неприязнь до матері віддзеркалює її позування. І позаду їх усіх стоїть Софі, адже вона найстарша, найскромніша та найсуворіша до себе. Ця строгість також проявляється в сірій сукні Софі, в той час як інші персонажки вдягнені у яскраві сукні.

було надавати форму на болванках у сараї. Вона знала й інших поставальників і навіть знала, як роблять фетр для зимових капелюшків. Фанні не так уже й багато залишалося їй навчити – хіба що як найкраще переконати клієнтку придбати капелюшок.

– До потрібного капелюшка їй треба підводити поступово, моя дорога, – говорила Фанні. – Спочатку покажи ті, котрі їй не вельми личитимуть, і тоді як тільки дама приміряє потрібний капелюшок, вона відразу зрозуміє, у чому різниця.

Насправді ж Софі майже не довелося продавати капелюшки. Після того, як вона день чи два побула в майстерні, а тоді ще один день провела разом із Фанні у магазині тканин і в торговця шовком, мачуха посадила її прикрашати капелюшки. Софі сиділа в маленькій ніші в задній кімнаті крамниці й пришивала троюнди до чепчиків та вуалетки до велюрових капелюшків, оторочувала їх шовком, викладала на крисах букетики з воскових ягід і зроблених зі стрічок квітів. Робота їй вдавалася і загалом подобалася. Але Софі почувалася самотньою і трохи нудьгувала. Працівники майстерні були занадто старі, щоб Софі було з ними весело, до того ж ставилися вони до неї, як до сторонньої особи, та ще й такої, котра згодом мала стати тут хазяйкою.

І навіть Бессі ставилася до неї так само. Зрештою, Бессі говорила тільки про фермера, за якого збиралася заміж через тиждень після Травневого свята. А ще Софі трохи заздрила Фанні, яка будь-якої хвилини могла вирватися з крамниці у справах до торговця шовком.

Найцікавішим у тому всьому були розмови відвідувачок. Жодна із них не могла купити капелюшок, не обмінявшись при цьому чутками. Софі сиділа у своїй ніші, шила і слухала, що мер терпіти не може зеленіни, що замок чарівника Хаула знову перемістився до скель, що невже ж він справді... шу-шу-шу, шу-шу-шу... Коли розмова заходила про чарівника Хаула, голоси завжди ставали тихішими, але якось Софі вдалося розібрати, що місяць тому він таки ввіймав у долину одну дівчи-

Рис. 2.5.2 Перша сторінкова ілюстрація видання «Мандрівний замок Хаула»

Далі йде перша сторінкова ілюстрація (рис. 2.5.2). На ній зображена Софі за роботою, адже її працьовитість одна з її головних характеристик. Тут можна детальніше роздивитись її вбрання. Ми бачимо її робочий простір – простий та охайний, навіть дещо нудний та стиснений, бо таким і було життя Софі до початку її пригод.

Діана Вінн Джонс

Мандрівний замок Хаула Розділ 1

чалися мало не вдосвіта. Фанні пішла рано, а Софі ще треба було доробити декілька капелюшків. За роботою вона співала. Зрештою, Летті зараз теж працює. По святках кондитерська Цезарі відкрита до півночі.

«Куплю собі ікне вершікове тістечко, – вирішила Софі. – Я вже сто років таких не куштувала». Вона дивилася у вікно – і бачила юрми людей у яскравому одязі. Вони торгували сувенірами, ходили на дибак, їй саму невдовзі охопив радісний настрій.

Але коли Софі нарешті накинула на своє сіре плаття сіру ж таки шаль і вийшла на вулицю, від її гарного настрою не лишилося й сліду. Вона почувалася пригніченою і розгубленою. Навколо було надто багато людей, які реготали і галасували, надто багато гамору і тисняви. Софі здалося, ніби кілька місяців сидіння за шиттям перетворили її чи то на стару бабу, чи то на майже каліку. Вона загорнулася в шаль і почала

пробиратися під стінами, щоб їй, бува, не затоптали ногами у святкових туфлях і не заштурхали ліктями в довжелезних шовкових рукавах. Коли десь угорі несподівано затріскотіли вибухи, Софі здалося, що вона от-от знепритомніє. Вона підняла голову – і побачила замок чарівника Хаула прямісінько на пагорбі над містом: так близько, що здавалося, ніби він свісився на комини. З усіх чотирьох веж Мандрівного Замку виривалося блакитне полум'я, викидаючи блакитні вогняні кулі, які вибухали високо в небі, і це було досить-таки страшно. Видно, чарівника Хаула чимось роздратувало Травневе свято. А може, він намагався взяти в ньому участь – на власний спосіб. Софі була надто налястана, тож їй це не обходило. Вона радо повернулася би додому, якби не те, що півдороги до Пезарі було вже пройдено. І Софі кинулася бігом.

«Чому це я вирішила, ніби мені хочеться цікавого життя? – запитувала вона себе на бігу. – Я би тоді боялася ще більше, А, все тому, що я найстарша!»

На Ринковій площі зробилося ще гірше – наскільки це звагати було можливо. На площі розташовувалася більшість розважальних закладів. Молоді люди проходилися по ній джентуристо і чваньковито, за ними тяглися, замітаючи пиліюку, їхні плащі з щонаймоднішими довгими рукавами, а молодики притупували черевиками з масивними пряжками, що їх буднього дня їм би й на гадку не спало взути, горляючи непристойні жартики і чіпляючись до дівчат. Ну, а дівчата церемонно прогулювалися парочками, з нетерпінням очікуючи, коли ж це до них нарешті почнуть чіплятися.

Отже, Травневе свято йшло собі, як ішло, та Софі навіть і це лякало. І коли молодик у дивовижному блакитному, затканому сріблом костюмі звернув увагу на Софі й вирішив трохи почіплятися до неї, вона метнулася до дверей якоїсь крамнички і спробувала сховатися.

Молодик здивовано підніс брови.

– Не бійся, сіренька мишко, – сказав він і посміхнувся, співчутливо дивлячись на Софі. – Я лише хотів похастувати тебе

Рис. 2.5.3 Третя півсторінкова ілюстрація видання «Мандрівний замок Хаула»

На наступній ілюстрації зображено містечко Маркет-Чиппінг, в якому живе сім'я Софі. Архітектура міста натхненна європейськими середньовічними містами. Місто прикрашене до Травневого свята. На горизонті видніється мандрівний замок, що випускає зі своїх веж блакитне полум'я. Перелякана Софі поспішає до своєї сестри Леті.

Діана Вінн Джонс

вином. Ну, чого ти так перелякалася?

Від його співчутливості Софі зробилося страшенно ніяково. До того ж молодий чоловік справляв абсолютно приголомшливе враження: він здався Софі дуже дорослим, тим більше, що на вигляд йому було далеко за двадцять. А ще він мав продовгувате, тонке обличчя, на якому лежала печать життєвого досвіду, і волосся делікатного золотистого відтінку. Хвости рукавів у нього були найдовші на цілу площу, з дорогими фестонами і зі срібними вставками.

– Ах, спасибі, сер, ви дуже люб'язні, – наситу промимрила Софі. – Я... я йду відвідати сестру.

– Що ж, зрозуміло, ідіть собі, – розсміявся запаморочливо чарівний юнак. – Хто ж такий, щоби заважати прекрасній дамі побачитися із сестрою? Та, може, ви дозволите мені провести вас, адже ви така налякана?

Наміри в нього були якнайкращі, однак Софі засоромилася ще сильніше.

– Ні, ні! Ні, спасибі, сер! – видихнула вона і кинулася від нього геть по вулиці.

На додачу до всього іншого, від молодика линував тонкий аромат коштовних парфумів. Запах гіацинтів так і переспідував Софі. Який витончений, думала вона, пробираючись поміж столиками, виставленими на площі перед вікнами Цезарі.

За столиками не було де і яблуку впасти. Усередині теж зовсім не було місця, до того ж там було так само гамірно, як на площі. Софі відразу зрозуміла, де саме в ряду продавщиць стоїть Летті, тому що прилавок перед нею обліпила, обмінюючись жартами й дотепами, ціла компанія фермерських синків. Летті, яка стала ще гарнішою і ще більш стрункою, лукаво посміхаючись, моторно розкладала тістечка, спритно зав'язувала пакети і, вручаючи покупки, відповідала на жарти. Стояв регіт. Софі довелося силою проштовхуватися до прилавка.

Летті її побачила. На якусь мить Софі здалося, що її сестра вражена до глибини душі. Потім очі в Летті широко розплющилися, посмішка стала ще відкритішою і вона голосно ви-

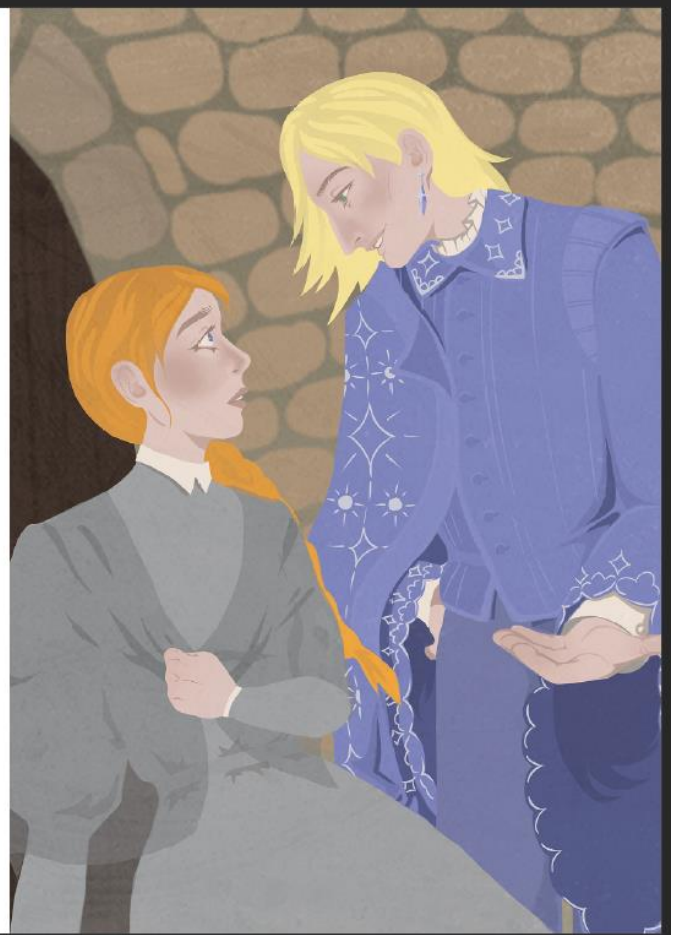

Рис. 2.5.4 Друга сторінкова ілюстрація видання «Мандрівний замок Хаула»

Наступна сторінкова ілюстрація (рис. 2.5.3) зображає першу зустріч головних героїв – Софі та чарівника Хаула. Ця ілюстрація нас знайомить з Хаулом, як з самовпевненим красивим молодим хлопцем в розкішному вбранні. Софі ж дуже сором'язлива та перелякана, що видно за її позуванням та виразом обличчя.

Діана Вінн Джонс

Мандрівний замок Хаула Розділ 2

ша. Вона обвела тебе навколо пальця і змусила гарувати на неї. Можу побитися об заклад, що вона тобі не платить.

– Але ж іще в ученицях! – заперечила Софі.

– І я так само, але мені платять, – відрізала Марта. – Тому що Цезарі розуміють, що я на цю платню заслуговую. Ця ваша капелюшна крамниця останнім часом гроші лопатою загрибає – а все завдяки тобі! Це ж ти зробила той зелений капелюшок, у якому дружина мера виглядає немов красуня-школярка?

– Ядучо-зелений, ага. Я його прикрашала, – сказала Софі.

– А той чепчик, що був на Джейн Фер'є, коли вона зустріла того свого шляхтича! – не вгамовувалася Марта. – Та ти просто геній у всьому, що стосується капелюшків і одягу, і мати прекрасно це знає! Ти підписала собі вирок, коли пошила Летті отой рожевий костюмчик до минулорічного Травневого свята! А тепер ти заробляєш гроші, а мати вештається собі по місту без діла...

– Вона займається закупівлями, – сказала Софі.

– Закупівлями! – вигукнула Марта. Пальці у неї так і мигті-

ли. – Та з цим можна впоратися за половину ранку! Я бачила її, Софі, і чула дещо з того, що про неї говорять. Вона виїжджає в найманій бричці, у новому вбранні, купленому на зароблені тобою гроші, і наносить візити в усі підряд особняки в долині Подейкують нібито вона збирається купити оту таку велику резиденцію на самому кінці долини й облаштувати її за останньою модою. Ну, а ти що?

– Як на мене, Фанні цілком заслуговує на відпочинок і задоволення, вона ж тяжко працювала, щоби нас виростити, – зауважила Софі. – Думаю, мені тоді залишиться крамниця.

– Яке щастя! – в'їдливо вигукнула Марта. – Послухай-но...

Але цієї миті два порожні стелажі для тістечок біля входу до кімнати роз'їхалися, і в проміжок поміж ними встроїв голову підмайстерок.

– Здається, я почув твій голосок, Летті, сказав він, усміхаючись водночас по-дружньому і грайливо. – Передай там, що вже допеклася нова партія.

Його присипана борошном кучерява голова знову зникла.

Софі подумала, що цей хлопець досить вродливий. Їй закортіло запитати, чи це не він подобається Марті, але вона не встигла. Марта поспішно піднялася, продовжуючи говорити.

– Я мушу покликати дівчат, щоби віднести все до крамниці, – сказала вона. Допоможи-но мені. Візьмися з того кінця... – вона потягнула на себе найближчий лоток, і Софі допомогла їй занести його в людину і гамірну крамницю. – Тобі треба щось із собою зробити, Софі, – пикала Марта на ходу. Летті весь час повторює, що не знає, як ти даєш собі раду без нас, ти ж без нашої допомоги не вмієш ставитися до себе з належною повагою... І вона має рацію!

У крамниці лоток у них забрала пані Цезарі, скопивши його обома могутніми руками, голосно про щось розпорядилася, і за Мартою в комору метнулася вервечка людей, щоби принести нові лотки. Софі гукнула «до побачення» і стала пробиватися до виходу. І далі забирати у Марти час було б неправильно. Крім того, Софі захотілося побути самій і по-

29

Рис. 2.5.5 Четверта півсторінкова ілюстрація видання «Мандрівний замок Хаула»

Далі йде ілюстрація зустрічі Софі з Летті, яка насправді є зачарованою Мартою, на що натякає її позування, яке повторює позування з першої ілюстрації видання. В цій ілюстрації також немає фонові заливки.

думати.

Вона помчала додому.

Уже почалися феєрверки, вони здіймалися з луку над річкою, де був ярмарок, немовби змагаючись із блакитними вибухами над вежами Мандрівного Замку Хаула. Від того Софі ще більше відчула себе якоюсь недолугою, наче каліка.

Вона думала і думала над почутим від Марти, думала про це більшу частину наступного тижня, але так нічого і не добилося, крім ще більшої розгубленості і незадоволення. Виходило, що насправді все зовсім не так, як їй дотепер здавалося. Марта і Летті її просто ошелешили. Виявляється, всі ці роки вона їх ніскільки не розуміла! Проте повірити, що Фанні саме така, якою її змалювала Марта, Софі все-таки не могла.

Часу на роздуми було скільки завгодно, тому що Бессі в належний час узяла відпустку, аби влаштувати весілля, і Софі залишилася практично сама. Фанні і справді дуже часто не було в крамниці (хтозна, вешталася вона чи займалася справами), а після Травневого свята торгівля сповільнилася.

Через три дні після розмови з Мартою Софі набралася хоробрості й запитала у Фанні:

– А можна мені вже одержувати платню?

– Звичайно, любонько, адже ти стільки працюєш! – лагідно відповіла Фанні, поправляючи перед дзеркалом у крамниці капелюшок, прикрашений трояндами.

– Сьогодні ввечері я розберусь з рахунками, тоді й подивимось, – і вона втекла.

Так і не дочекавшись Фанні, Софі закрила крамницю і забрала додому доробляти решту сьогоднішніх капелюшків.

Спочатку Софі було соромно, що вона піддалася Мартиним словам, але коли Фанні так і не заговорила про платню – ні того вечора, ні протягом усього тижня, – Софі почала скидатися до думки, що Марта таки має рацію.

– Можливо, мене справді використовують, – говорила вона черговому капелюшку, обтягаючи його червоним шовком і прикрашаючи восковими вишнями, – але хтось же повинен

це робити, бо інакше в нас не буде капелюшків на продаж!

Вона закінчила цей капелюшок і взялася за наступний, дуже стильний, чорно-білий, і тут їй сяйнула зовсім нова думка.

– Ну і що, якщо в нас не буде капелюшків на продаж? – запитала Софі в капелюшка. Вона оглянула готові капелюшки, натягнуті на болванки, а також інші, звалені на купу, – вона ще мусила їх прикрасити.

– Що у вас доброго? – запитала вона їх. – Яка мені з вас користь? Ніякісінької!

У цю мить Софі була на волосок від того, щоби втекти з дому і вирушити на пошуки щастя, але вчасно згадала: вона ж найстарша, тож їй однаково нічого не світить. Вона зітхнула і взялася прикрашати чорно-білий капелюшок.

Наступного ранку вона знову була в крамниці зовсім сама, а крім того, вона знову була роздратована.

Раптом усередину ввірвалася молоденька дівчина, дуже проста на вигляд, крутячи за стрічки непоказний печеричний чепчик.

Рис. 2.5.6 П'ята півсторінкова ілюстрація видання «Мандрівний замок Хаула»

Наступна ілюстрація зображає Фанні та Софі. Софі намагається поговорити з Фанні про оплату її праці, але за її позуванням і положенням за спиною Фанні читається її невпевненість та скромність. Фанні ж на передньому плані чепуриться в дзеркалі перед виходим і випромінює впевненість в собі. На цій ілюстрації теж немає фонові заливки, проте видно туалетний столик в будинку сім'ї Хаттер.

талом у голосі, проговорила дама. – Мені чимало доводилося чути про вас, панно Хаттер, і мені не до вподоби ні конкуренція, ні ваші настрої. Я прийшла, щоб зупинити вас. Ось вам! – і вона простягнула руку та махнула нею перед лицем Софі.

– Ви хочете сказати, що ви є Відьма Пустирись? – здригнулася Софі. Від жаху і здивування в неї щось сталося з голосом.

– Так, – відповіла дама. – І нехай це навчить вас не лізти в мої справи.

– А хіба я вник лізла? Це якась помилка! – прокректала Софі. Тепер молодий чоловік дивився на неї з невідомим жахом, але вона не розуміла, чому це так.

– Ніяка це не помилка, панно Хаттер, – сказала Відьма. – Ходімо, Гастоне! – вона повернулася і попливла до виходу.

Поки юнак запобігливо відкривав перед Відьмою двері, та знову обернулася до Софі.

– До речі, ви не зможете нікому розповісти про те, що вас зачарували, – додала вона.

Двері за нею бамкнули, немов похоронний дзвін.

Софі поторкала обличчя, щоб дізнатися, що так вразило молодого чоловіка. Пальці намацали м'які зморшки. Софі подивилася на руки. Вони теж були в зморшках і страшенно кістляві, з роздутими венами на тильному боці та вузлуватими пальцями. Софі підбрала поділ сірої спідниці – їй побачила вискілі худі литки і ступні, від яких черевики повипиналися горбками. Ці ноги належали не менш ніж дев'яносторічній бабі, і виглядали надто вже по-справжньому.

Софі кинулася до дзеркала – і з'ясувала, що тепер вона не може не шкутильгати. Обличчя в дзеркалі виявилось цілком спокійним, тому що нічого іншого вона і не сподівалася побачити. На Софі дивилося лице сухорлявої старої, виснажене, коричневувате, обрамлене рідкими пасмами сивого волосся. Софі побачила свої власні очі – жовті, слізові, причому вираз цих очей здавався досить-таки трагічним.

– Не переживай, бабу, – сказала Софі своєму відображенню. – На вигляд ти цілком здорова. Крім того тепер ти значно

Рис. 2.5.7 Третя сторінкова ілюстрація видання «Мандрівний замок Хаула»

Наступна сторінкова сторінка зображає одну з ключових подій роману – зустріч Софі з Відьмою Пустирись. Ми бачимо інтер'єр магазину капелюшків сім'ї Хаттер. Відьма Пустирись займає основну позицію на зображенні, самовпевнено оглядаючи капелюхи магазину. За прилавком стоїть здивована та вражена красою та елегантністю жінки Софі. На задньому плані переляканий помічник Відьми зачиняє двері магазину. Ілюстрація передає певне нагнітання ситуації.

більше схожа на себе справжню.

Вона обмірковувала своє становище цілком спокійно. Усе навколо теж стало якимось спокійним і відстороненим. Софі навіть не надто сердилася на Відьму Пустирини.

– Звичайно, якщо випаде нагода, треба буде з нею поквитатися, – сказала собі Софі. – Але взагалі-то якщо Летті з Мартою зуміли перевтілитися одна в одну, то і я зможу пожити в такому вигляді. Проте залишатися мені тут не можна. Фанні мій вигляд би приголомшив. Що ж. Це сіре плаття цілком придатне, аби у ньому ходити, однак ще треба взяти мою шаль та що-небудь поїсти.

Софі пошкунтильгала до дверей крамниці й акуратно повісила на них табличку «Зачинено». Її суглоби рипіли на ходу. Йти доводилося повільно, Однак Софі з полегшенням з'ясувала, що вона вельми міцна стара. Софі зовсім не почувалася слабкою чи хворою – тільки скутою.

Софі прошкунтильгала за шаллю й накиннула її на голову і плечі, як то роблять старі жінки, а потім почувалася в дім, узяла гаманець, в якому було кілька монет, кусень хліба і трохи сиру.

Вона вийшла за поріг, акуратно поклала ключ у звичайну скованку і зашкунтильгала по вулиці, дивуючись, як це вона досі така спокійна.

На якусь мить вона замислилася, чи не сходити їй попрощатися з Мартою. Однак Софі непокоїла думка, що Марта її не впізнає. Простіше було просто піти, Софі вирішила, що напише сестрам, як тільки добереться туди, куди йде, і почувалася через луг, де був ярмарок, через міст, а тоді далі – у поля за рікою.

Стояв теплий весняний день. Софі відчула, що навіть перетворення на стару бабу не позбавило її здатності насолоджуватися красою і травневими пахощами живоплотів, хоча, правду кажучи, красид трішки розпливався у неї перед очима. Та її спина почала боліти. Однак Софі вперто шкунтильгала вперед, думаючи про те, що, як не крути, а ціпок був би

у цій ситуації вельми доречним. Відтак вона позирала на паркани, повз які проходила, шукаючи поглядом якої розкритої жердини.

Судячи з усього, очі в неї були вже не такі добрі, як дотепер. Десь через мить їй здалося, ніби вона бачить якусь тичку, але коли Софі нарешті дочувалася до тієї тички, з'ясувалося, що це нижній кінець палиці. А на верхньому її кінці красувалося старе опудало, яке хтось пожбурив у чагарі. Софі підняла опудало, замість обличчя в нього була зів'яла ріпа. Софі відчула до цього опудала якусь дивну симпатію. Вона не стала розбирати опудало на частини, щоби взяти собі ціпок, а застромила його між гілками. Тепер опудало хвацько височіло над кущем глodu, а обтріпані рукави на його тонких ручках-патичках майоріли на вітрі над парканом і торішнім сухостоєм.

– Ну ось, – сказала Софі. Власний надтріснутий старечий голос так її розсмішив, що вона раптом вибухнула деренчливо-скрипучим реготом. – Ці на що особливе ми з тобою вже не придатні, правда, друже? Може, якщо я прилаштую тебе там, де тебе бачитимуть, ти зможеш повернутися на своє поле.

Рис. 2.5.8 Шоста півсторінкова ілюстрація видання «Мандрівний замок Хаула»

Далі ми бачимо Софі одразу після перетворення. Вона розглядає себе в те ж дзеркало, в якому раніше чепурилась Фанні. Але на її обличчі нема здивування, вона прийняла свою долю.

Софі відштовхнула хлопчика і впала у крісло.
 – Ось воно, моє щастя! – сказала вона, влаштувавшись якомога зручніше.
 Софі відчувала справжнє блаженство. Вогонь зігрівав наміли ноги, крісло підпирало спину, і вона вирішила, що якщо когось раптом спаде на думку зрушити її зараз із місця, для цього знадобиться надзвичайно могутня і вкрай войовнича магія.
 Хлопчик зачинив двері. Потім він підібрав з підлоги шпек Софі й запобігливо приставив його до крісла. Софі виявила, що рух Мандрівного Замку по пагорбах тут зовсім не відчувається: ані віддаленого гуркоту, ані найменшого здригання. Чудася!
 – Скажи чарівникові Хаулу, – звеліла вона хлопчикові, – що цьому Мандрівному Замку подорожувати, на мою думку, просто небезпечно – він же на ходу може розвалитися!
 – Замок зачарований, він не розвалиться, – запевнив її хлопчик.
 – А крім того, вибачте, Хаула зараз немає вдома.
 Софі вирішила, що це добра новина.
 – А коли він повернеться? – дещо стривожено запитала вона.
 – Тепер уже не раніше, ніж завтра вранці, – відповів хлопчик.
 – А що вам треба? Може, вам чимось допомогти? Я підмайстер Хаула, мене звати Майкл.
 – Боюсь, що допомогти мені зможе тільки сам чарівник Хаул, – поспішно і твердо сказала Софі і, найпевніше, це було щирою правдою. – Я почекаю, якщо ти не проти.
 Було очевидно, що насправді Майкл проти. Він безпорадно тупівав над Софі, яка примостилася в кріслі.
 Щоб раз і назавжди втовкмачити йому, що простому хлопчиськові-підмайстру її звідси вигнати не вдасться, Софі заплющила очі і вдала, начебто спить.
 – Передай йому, що мене звати Софі, – пробурмотіла вона.
 А тоді додала – для певності:
 – Баба Софі.
 – Та вам же доведеться всю ніч тут сидіти, – розгубився Майкл.
 Оскільки саме цього Софі й хотілося, вона прикинулася, ніби

Рис. 2.5.9 Четверта сторінкова ілюстрація видання «Мандрівний замок Хаула»

Наступною сторінковою ілюстрацією йде зображення моменту потрапляння Софі всередину мандрівного замку. Замок рухається, тому Софі однією ногою спирається на поріг замку, а руками намагається відчинити двері, її сукня та волосся динамічно розвиваються позаду. Проте двері не дає відчинити здивований візитом непрошеної гості Майкл, учень чарівника Хаула, що тримає двері зсередини.

Проаналізовані ілюстрації об'єднані не лише стилістично, а й за змістом. Також вони доповнюють текст видання.

Висновки до розділу 2.

В цьому розділі було розглянуто концепцію книги, був проведений аналіз зовнішніх та внутрішніх елементів книги: обкладинки, форзацу та нарзацу, титулу та авантитулу, колонцифр та колонтитулів та вхідних даних. Були розглянуті доцільність шрифтових рішень та розташування шпальти набору.

Також важливою частиною цього розділу був аналіз ілюстрацій видання, їх відповідність до тексту, колірна палітра, композиційні рішення та загальна стилістика.

Таким чином, проаналізувавши всі частини видання та оцінивши їх коректність, можемо розпочинати наступну практичну частину роботи.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИДАННЯ

3.1. Аналіз вихідних даних для проектування

Для дипломної бакалаврської роботи було вибрано видання роману «Мандрівний замок Хаула» Діани Вінн Джонс. Формат книги 60×90/16, 145×215 мм. Нижче наведена характеристика видання.

Технічна характеристика «Мандрівного замку Хаула» Д. В. Джонс

№ п/п	Найменування показника	Оригінал
1.	Формат і доля аркушу, см	60×90/16
2.	Формат видання до обрізу, мм	150×225 мм
3.	Формат видання після обрізу, мм	145×215 мм
4.	Тираж видання, прим.	2
5.	Обсяг видання - у сторінках - у фіз. друкарських аркушах - в умовних друкованих аркушах - в обліково-видавничих аркушах	64 4 8 80,98
6.	Кількість колонок	1
7.	Наявність та розміщення - Колонцифр - Колонтитулів	Нижнє поле, відцентроване Верхнє поле, кутове
8.	Текст, кегль шрифту, гарнітура - основний - додатковий - колонцифри - вихідні дані	11 pt 14 pt 9 pt 10 pt
9.	Титульні елементи Титул:	

	- характер оформлення - кількість фарб - характер ілюстрацій - гарнітура і кегель, pt	Декоративно-шрифтовий 4 Растрові, кольорові Book Antiqua 12 pt, AGReverance 30 pt
10.	Ілюстрації - кількість фарб - характер ілюстрацій - техніка виконання - розташування у виданні - ілюстративність видання	4 Растрові, кольорові графічний редактор Adobe Photoshop Сторінкові, півсторінкові, титульні 12,1 %
11.	Палітурка - Тип - Покривний матеріал - кількість фарб - характер оформлення - характер ілюстрацій	7 папір 4 Ілюстративно-текстовий Растрові, кольорові
12.	Форзац - Тип - Матеріал - Кількість фарб - Характер оформлення	Простий приклейний Папір матовий форзацний, 120 г/м ² 4 Декоративно-орнаментальний
13.	Блок - форма корінця - матеріал - вид скріплення блоку - матеріал скріплення	Прямий Офсетний матовий папір Скріплення швейне Нитки, клей
14.	Метод друку	Цифровий

Таблиця 3.1.1. Технічна характеристика видання

Ознака:	Визначення:
За матеріальною конструкцією	Книжкове
За знаковою природою	Ілюстративно-текстове
За періодичністю	Неперіодичне
За цільовим призначенням	Літературно-художнє
За аналітико-синтетичним переробленням інформації	Інформаційне
За повторністю випуску	Повторне видання
За обсягом	книга
За віковою категорією	Для середнього шкільного віку
За терміном використання	Довгострокове
За форматом	Стандартний

Таблиця 3.1.2 Класифікація видання за ДСТУ 3017:2015

3.2. Розробка конструкції видання

Видання має 64 сторінки, тобто 32 розвороти, що складаються в 2 зошити, тому доля аркуша у виданні 16. На схемі розробки конструкції видання, що подана нижче, схематично відображено двосторонній друкований аркуш, після фальцювання та обрізу якого ми отримаємо незшитий зошит.

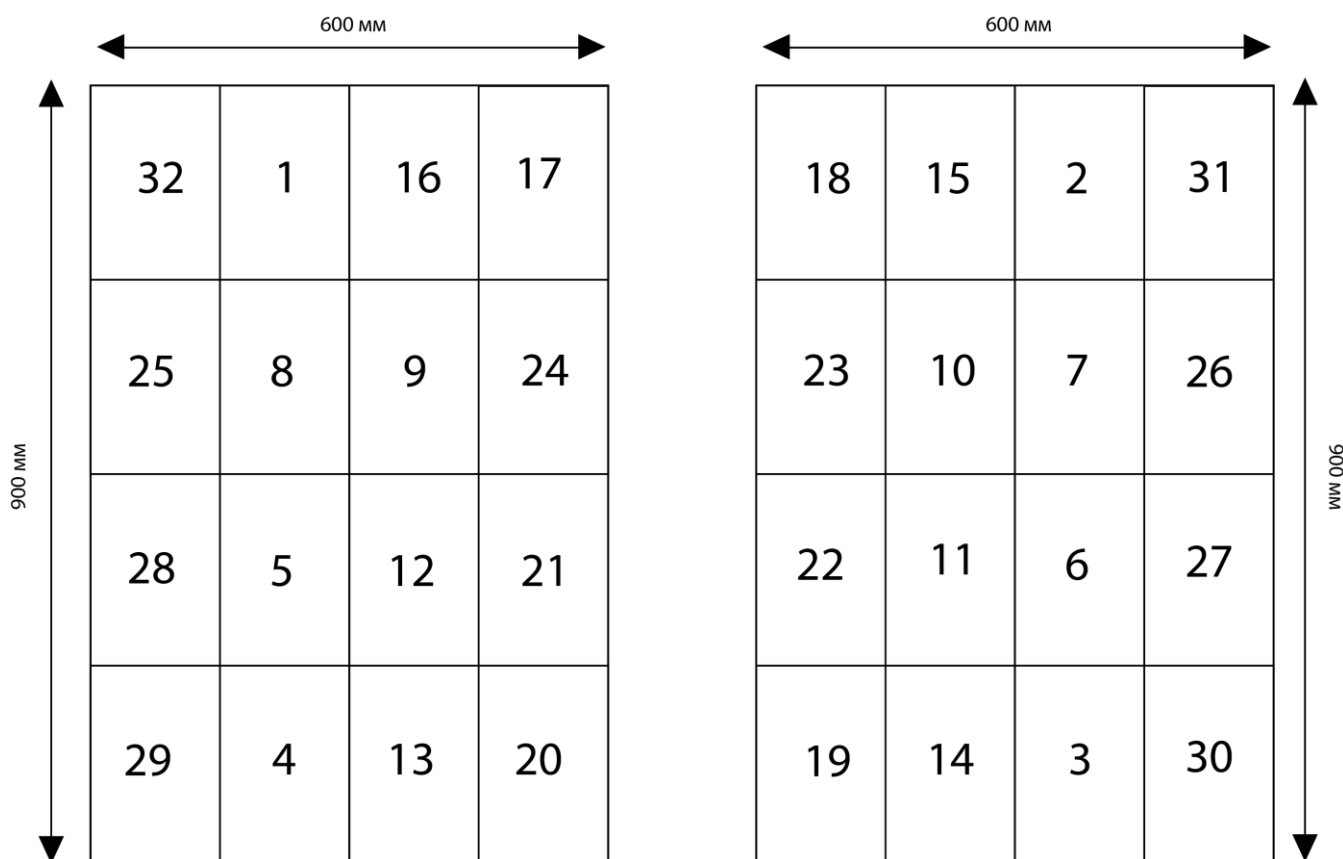

Рис. 3.2.1 – схема розробки конструкції видання, доля аркуша 16

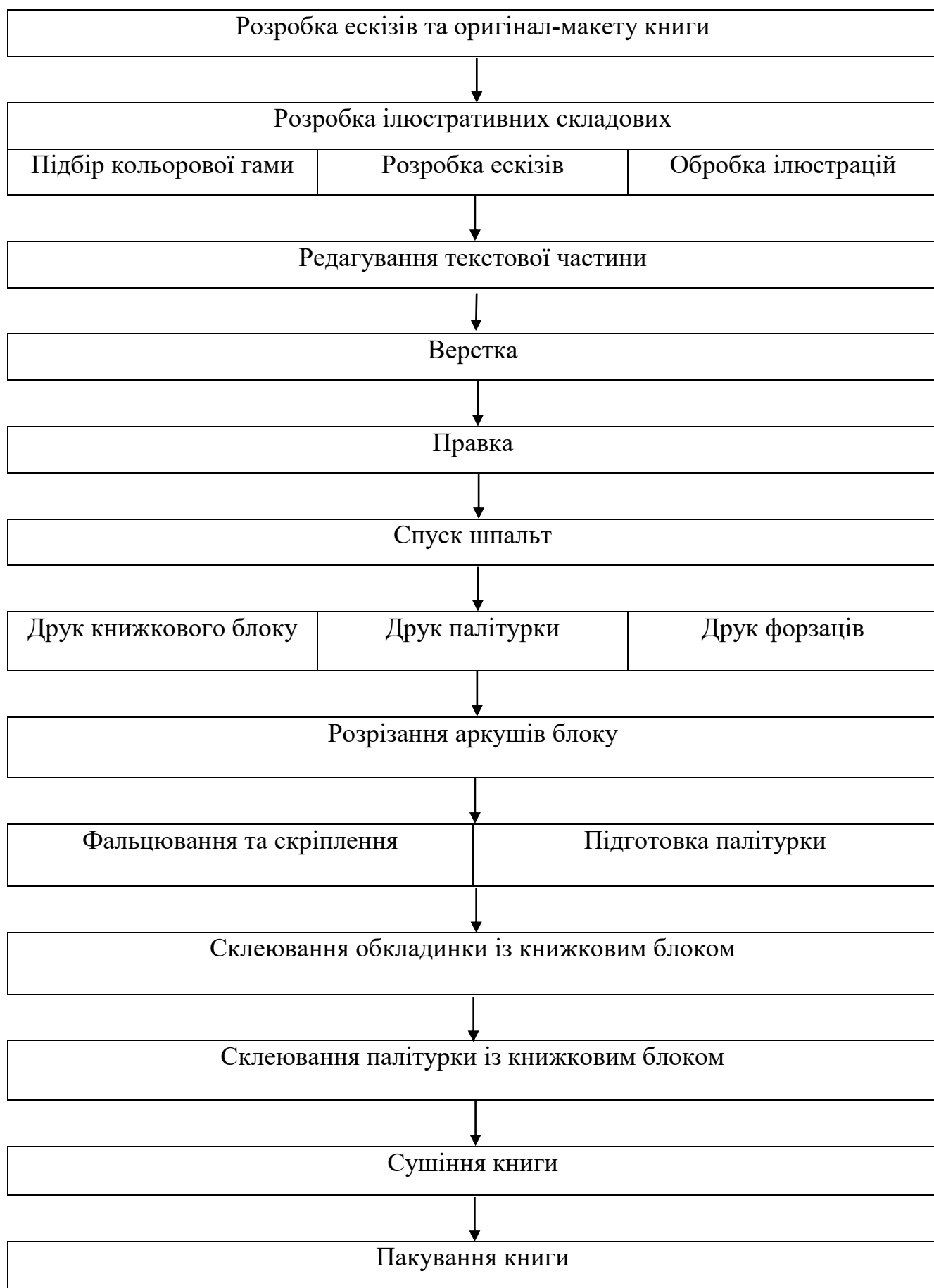
3.3. Проектування комплексного технологічного процесу

Для розроблюваного видання було обрано цифровий друк. Передбачена вікова категорія – середній шкільний вік. Для даної категорії читачів важливо зносостійкість видання, тому було вирішено використовувати тверду палітурку та папір щільністю 120 г/м². Художнє оформлення створювалось у програмі Adobe Photoshop, верстка макету була створена в програмі Adobe InDesign. Для контролю якості був проведений пробний друк вибраних розворотів.

Віддруковані аркуші були сфальцьовані, обрізані та зшиті в зошити. Також була надрукована та склеєна обкладинка, після чого текстовий блок та палітурка були скріплені віддрукованими форзацом та нарзацом. В кінці була проведена перевірка на відповідність макету та видання книги та підготовка до перегляду.

3.4. Розробка блок-схеми технологічного процесу

Повний технологічний процес підготовки оригінал-макету роману «Мандрівний замок Хаула» Діани Вінн Джонс для додрукарських та друкарських операцій із цифровим способом друку викладений у блок-схемі (таблиця 3.4.1.).

Таблиця 3.4.1 Блок-схема технологічного процесу виготовлення видання

3.5 Маршрутно-технологічна карта

№ п/п	Назва технологічної операції	Застосоване устаткування. Програмне забезпечення	Витратні матеріали	Технологічні режими	Методи і засоби контролю
1.	Набір тексту	Intel® Core™ M-5Y51 CPU @ 1/10 Hz 1/30 GHz	OC Windows 10, Adobe InDesign 2022	Цифрові файли .indd	Модуль перевірки орфографії
1.1	Створення та обробка текстової та графічної інформації	Intel® Core™ M-5Y51 CPU @ 1/10 Hz 1/30 GHz Графічний планшет Huion Inspiroy H610Pro	OC Windows 10, Adobe Photoshop 2022; Adobe InDesign 2022	Цифрові файли .png, .tiff, .psd, .indd	Візуальний
1.2	Верстка оригінал- макету	Intel® Core™ M-5Y51 CPU @ 1/10 Hz 1/30 GHz	OC Windows 10, Adobe Photoshop 2022; Adobe InDesign 2022	Цифрові файли .psd, .png, .tiff, .indd,	Візуальний і пробний друк
2.	Кольоропроба	Цифровий принтер	Папір принтерний, A4	Стандартні	Візуальний
2.1	Електронний спуск шпальт	Intel® Core™ M-5Y51 CPU	InDesign 2022	Стандартні	Візуальний

		@ 1/10 Hz 1/30 GHz			
2.2	Попередній друк	Xerox Primelink C9065/C9070 printer	Офсетний папір, фарби	Цифрові файли .tiff, .indd, .pdf (Print)	Візуальний
2.3	Друк	Xerox Primelink C9065/C9070 printer	Офсетний папір, фарби	Цифрові файли .tiff, .indd, .pdf (Print)	Візуальний
3.	Фальцювання	Ручна операція	Задруковані аркуші	-	Візуальний
3.1	Порізка аркушів	Різальна машина ideal 1034 guillotine	Задруковані аркуші	-	Візуальний
3.2	Прошивання книжкового блоку	Ручна операція	Нитки, голка	-	Візуальний
3.3	Виготовлення палітурки	Ручна операція	Картон, папір, клей, плівка	-	Візуальний
3.4	Скріплення книжкового блоку з обкладинкою	Ручна операція	Клей	-	Візуальний
4.	Пакування книги	Ручна операція	Матеріал для пакування	-	Контроль якості книг

Таблиця 3.5.1 Маршрутно-технологічна карта процесу підготовки видання

Висновки до розділу 3

В третьому розділі було проаналізовано технологічну складову виготовлення видання через розрахункову роботу. Була проведена технічна характеристика видання, яке було класифіковано відповідно до ДСТУ 3017:2015. Наступною була розроблена схема конструкції видання, а також блок-схема технологічного процесу. Також були зазначені список приладів та програм, що використовувались при розробці видання. Були проведені розрахунки обсягу видання в умовних друкарських, обліково-друкарських та фізичних аркушах, результати яких було занесено до таблиці.

ВИСНОВКИ

В ході цієї роботи було досліджено історичний розвиток літературного жанру фантастика, а також особливості художнього оформлення сучасних книжок цього жанру. Спираючись на проаналізований матеріал була сформована художня концепція видання.

Художньо-технічне оформлення видання було розроблене з урахуванням особливостей цього виду видань та їх доцільності. За аналізом попередніх версій художнього оформлення роману було сформовано стиль виконання ілюстративного ряду.

Були проведені розрахунки додрукарського та друкарського етапу, визначено класифікацію видання за державними стандартами.

Завдяки проведеним дослідженням вдалося створити художньо-технічне оформлення фантастичного роману «Мандрівний замок Хаула» Діани Вінн Джонс у відповідності до поставлених завдань з дотриманням усіх вимог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Brian Stableford. Historical dictionary of fantasy literature. Lanham, Maryland: The Scarecrow press, 2005. 567 с. С. 13-35
2. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять: Нац. Стандарт України від 22.06.2015 р.
3. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія том 1 А-Л. Київ: Видавничий центр «Академія», 2007. 609 с., С. 237, 450-452, 568-569.
4. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія том 2 М-Я. Київ: Видавничий центр «Академія», 2007. 625 с., С. 53-56, 106-107, 522-523, 529-531, 573.
5. Мاستиляк В. Сучасні уявлення про фантастику як різновид літератури. Тернопіль: Studia methodologica, 2002. 130 с. С. 89-93.
6. Оляніна С. В., Осипова Т.Г. Виконання та захист дипломних робіт на здобуття ступеня бакалавра. Київ, 2021. 56 с.
7. Про затвердження Державних санітарних норм і правил «Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей» : Наказ від 18.01.2007 р. №77/13344
8. Словник сучасних поліграфічних термінів: книга редактора. Київ: ДП «Експрес-об'ява», 2019. 136 с.
9. Ткаченко В.П., Чеботарьова І.Б., Киричок П.О., Григорова З.В. Енциклопедія видавничої справи: Навчальний посібник. Харків: «Прапор», 2008. 320 с.
10. Четова Н. Жанрові етапи розвитку фентезі. Кропивницький: Наукові записки. Матеріали п'ятої Міжнародної науково-практичної конференції «Мови і світ: дослідження та викладання» №96. – 2011.612 с., С. 244–246.

11. Website. URL: <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/jrr-tolkiens-estate-publishes-rare-lord-of-the-rings-paintings-and-maps-online-180979674/>
12. Website.URL: <https://www.themarginalian.org/2014/02/03/exupery-little-prince-morgan-drawings/>
13. Website.URL: <https://www.theverge.com/2018/5/15/17314892/the-book-of-earthsea-wizards-ursula-k-le-illustrations-release-date>
14. Website.URL: <https://www.arenaillustration.com/artists/marie-alice-harel/howls-moving-castle-2/>
15. Website. URL: <https://starylev.com.ua/mandrivnyy-zamok-haula>